

ПРОСВЈЕТА

ЛИСТ ЗА ЦРКВУ И ШКОЛУ

УРЕЂУЈЕ КАНЦЕЛАРИЈА МИНИСТАРСТВА ПРОСВЈЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА.

СВЕСКА

VII.

Излази половином свакога мјесеца у свескама до 3 табака. — Цијена је у Црној Гори фор. 2, а изван ње ф. 3. — Рукописи се не враћају, а претилате се шаљу администрацији, а сва писма и новине у замјену шаљу се уредништву на Цетиње. Писма пак треба да буду франкирана и власторучнијем потписом утврђена ради знања од кога долазе, ма и не било потписа на доносима. — Претплаћује се на годину.

ГОДИНА

VII.

СПОМОЋНО УПУСТВО

нашим свештеницима при обављању исповједи

NACIONALNA Библиотека М. М.
BIBLIOTEKA
CRNE GORE (Црне Горе) Библиотека
— CRNOJEVIĆ

ДРУГИ ДИО

О СВЕШТЕНИЧКИМ ДУЖНОСТИМА ПРИ ИСПОВЈЕДИ.

1. Од Бога свештенику дата је власт, да веже и разрјешава гријехове људске.

Елика аце свјазете на земли, будућь свјазана на небеси: и елика аце разрђшите на земли будућь разрђшена на небесѣхъ.¹⁾

Више приведенe ријечи јасно нам казују, да је Спаситељ овима ријечима апостолима дао власт, да могу везати и разрјешавати људима њихове гријехове.

¹⁾ Мат. 18, 18.

Да би Христос овој Божанственој Својој заповиједи вишу силу дао, послѣје свога ускрснућа рекао је својима ученицима: „якоже посла мя Отець, и Азъ посылаю вы. И сіе рекъ дуну и глагола имъ: примите Духъ Святъ. Имже отпустите грѣхи, отпустятся имъ: а имже держите держатся.“²⁾

Овај Божанствени налог Христов опуномоћио је апостоле, да могу везати и дријешити, отпуштавати и задржавати људске гријехове. Власт, коју су апостоли пријемом Духа Светога од Господа добили, имала је толико Божанствене моћи, да све оно, што су апостоли овдје на земљи везали, или дријешили, то је у исти час и на небо бивало свезано или разријешено.

Свети Јован Златоусти о томе говори: „Свештеницима, који на земљи станују, и на њој живот свој проводе, наређено је, да обављају небесне послове. Они су добили власт, какву Бог није дао ни анђелима, ни арханђелима. Овима није наређено: што свежете на земљи, биће свезано на небу, ЕКА што разријешите на земљи биће разријешено на небу. Истинѣ и владари имају на земљи власт да вежу, али само свјета; а везивање, које свештеници чине при исповиједи, не захваћа тијело, него душу и прелази чак на небеса. И тако оно, што свештеник доље ради, то Бог горе утврђује и одлуку слуга својијех Господ одобрава. А што им је друго и дао, него ову небесну моћ?! Којима опростите — вели Он — гријехове, опростиће им се, а којима задржите задржаће им се.“³⁾

Свети апостоли, који су од Спаситеља добили овакву власт, имали су право, да ту исту власт могу предавати својима напљедницима.

По сили благодати Божије, ова власт нашљедствено пријешла је од апостола на њихове непосредне напљеднике; а са ових опет на њихове најближе пријемнике.

²⁾ Јоанъ 20, 21—23.

³⁾ Светога Јована Златоустога шест књига о свештенству. Пријевод Протопр. Јована Вучковића. Нови Сад 1894. стр. 51.

И тако Божанствена ова власт пријемствено кроз архијерејско рукоположење прелазећи са једнога на другога пријешла је и на данашње свештенике.

Као што је Христос опћио са апостолима, тако исто Он данас опћи са садањима свештеницима, по ономе, што је сам рекао: „се азъ съ вами есмь во вся дни до скончания вѣка.“⁴⁾

Ове ријечи Господње простиру се на сва времена и на све нараштаје до свршетка свијета. По овоме, као што је некад Христос Спаситељ апостолима рекао, тако исто и данашњима свештеницима наређује: „приимите Духъ Святъ. Имже отпустите грѣхи отпустятся имъ, и имже держите держатся.“

Овијем сваки свештеник постављен је у једнакоме праву, да може везати и дријешити гријехове људске.

Колико год је свештенику дата оваква власт, он опет, као год и други човјек, може имати гријехова; јер је његов живот, као год и свију других људи, подложен погрешкама. За своје личне гријехове свештеник ће Богу строго одговарати, и то много више, него ли други прости људи. Али то ништа не смета, да он при исповиједи по датој му власти покајаника од гријехова разријешити може.

Покајаник не исповиједа се свештенику лично, него Богу. Исповијед грешника прима сам Бог, који невидљиво при исповиједи код покајаника и стоји; а свештеник је ту посредник између Бога и покајаника. Зато свештеник при исповиједи нигда нема право покајанику рећи: духовно чедо, кажи ми, шта си и у чем си сагријешо? Него напротив дужан му је рећи: ево овдје пред тобом часни крст и икона Христа Спаситеља, који исповијед твоју и прима; па [кажи све што имаш, а све што кажеш, нећеш казати мени, него Богу, којему си и сагријешно. Да свештеник, као грешан човјек нема

⁴⁾ Мат. 28, 20.

власт опраштати гријехове људске, то нам казује и молитва разрјешителна, коју он над главом покајаника чита, и која гласи: „и азъ недостойныйъ Јереи, властію его мнѣ данною, прощаю и разръшаю ти отъ всеѣхъ грѣховъ твоихъ, во имя Отца, и Сына и святаго Духа.“⁵⁾

Из овога се види, да свештеник, као грешни човјек, сам по себи не би могао опраштати гријехове људима, него то чини сила благодати Божије у датој му од Господа власти. И тако исповијед пред свештеником пришещена примљена је код Бога, па ма било, да је свештеник и велики грешник. Свештеник је при исповиједи судија, а једини је Бог извршилац те пресуде.⁶⁾

Свештеници имају власт, да при исповиједи: вежу, разрјешавају и пресуђују гријехове људске. Грешник безусловно дужан је примити све оно, што му духовник одреди при исповиједи, и он, покоравалујући се духовноме оцу, покоравала се самоме Господу по ономе, што је Спаситељ рекао: „Слушаји васъ Мене слушаеть.“⁷⁾ У томе истоме смислу апостол Павло говори: тако насъ да непщуетъ человекъ, яко слугъ Христовыхъ и строителейъ таинъ Божіихъ.⁸⁾

Свештеникови сродници обично се исповиједају другоме свештенику, а не својему по роду сроднику — свештенику — А ово не бива, као да свештеник нема власти своје сроднике разријешити од њихових гријехова, јер оне ријечи: „еже аще свяжете на земли будетъ связано на небеси,“ дају свештенику неограничену власт, од које се не искључују ни његови сродници. То дакле бива само ушљед тога, што се сродници стиде открити своје тајне гријехове свештенику, са којијем су у блискоме или даљему сродству.

Но питање је: у случају нужде, па било то при напрасној смрти или иначе при којему другоме случају,

⁵⁾ Разрјешителна молитва при исповиједи у Требнику.

⁶⁾ Пастыръ број 7. стр. 110. Биоград 1868. год.

⁷⁾ Лук. 10, 16.

⁸⁾ I. Кор. 4, 1.

кад други свештеник не би могао приспјети: може ли при таквој крајњој нужди исповиједати свештеник своје најближе сроднике? Одговор је: да у таквоме случају не само да може, него је управно и дужан; јер, као што је више речено, његова власт у овоме не искључује ни његове најближе сроднике.⁹⁾

2. Свештеник ваља да има знања и спреме, па да може како треба обављати св. тајну исповиједи.

„Да не отступитъ книга закона сего отъ устъ твоихъ, и да поучаешися въ ней день и ношъ, да разумѣши творити вси писаннаи: тогда благоуспѣши и исправиши пути твоя, и тогда уразумѣши.“¹⁰⁾

Да би свештеник могао ваљано одговарати својој свештеничкој дужности, он је дужан да што више чита и изучава свето слово Божије. Свето писмо пространо је море, из кога свештеник вазда може за себе извадити све оно, што би га у његовима дужностима потпомагало и руководило. Као што често вјештање и непрекидно практиковање занатлију све боље у своме занату усавршава, тако и свештеника читање Св. Писма све више и више чини искусним и вјештим у његовој дужности. Свештеник премда живи на земљи, али је он дужан често помишљати на небо. Он је вођ народа Божијега. — Истина — вођ, да га руководи у хришћанском животу на земљи, али вазда у тој цијели, да га спрема у живот вјечни на небо; јер је онамо прави живот, а овдје је само путовање.

Свештенику, као извршитељу заповиједи Божијих, потребно је знање. Он је служитељ Господњи, па зато му је нужно и познати све оно, што од њега Господ

⁹⁾ Церковный вѣстникъ. 8. стр. 267. Петроградъ 1896. год.

¹⁰⁾ Исусъ Навинъ. 1, 8.

потребује. Да он у овоме успије, треба, да томе свој живот посвети, како би тијем постигао цијелъ свога светога позива.

Љекар, који не чита књиге, које је медицинска наука као упуство за љекарску спрему прописала, тај не може ни бити добар и искусан љекар. Тако исто ни свештеник не би могао при исповиједи лијечити душевне болести и немоћи онијех, који код њега на исповијед долазе, ако не би познавао односна правила. Зато свештеник је дужан упражњавати се у Св. Писму, како би тијем себи прикупио знања, да може праведно оцијенити тежину гријеха онога, који се исповиједа.

Често бива, да једна душа болује од више разних болести, а често и застарјелих рана. Зато, као што тјелесни љекар потребује доста знања и вјештине, да болеснога излијечи од тешке немоћи, а често и опасне смрти, тако и духовни љекар — свештеник — треба да буде снабдјевен знањем, како би из богатог извора слова Божијега знао према свакој духовној немоћи — гријеху — црпити сходни духовни лијек, који лијечи разне слабости његовога духовнога стада.

Сваки свештеник ваља да добро познаје своју свештеничку дужност и потпуну силу своје пастирске одговорности. Кад свештеник буде такве погледе управљао на све оно, што му његов духовни положај прописује, он ће доћи до те увиђавности, да му се ваља трудити, да поред онога знања, што га је у школи добио, и друго опширније читањем односнијех научнијех дјела себи прибави. Овакви поступак отвориће му душевне очи, да може добро познати пут и начин, којим би са добријем успјехом могао упутити оне, који су његовome старању повјерени.

Вјечити духовник у стању је од сваке душевне немоћи излијечити своје душевно стадо. Он ће знати, према потреби и прutom благога савјета опинуту љеношћу изосталу духовну овчицу својега стада, како не би

изостала од својега крда, и тијем себе изложила страши-
нијема жвалама — гријеха.

Свештеник, као духовни отац дужан је бити свима све. Према томе он би имао бити спреман, да може свакоме дати онакву помоћ, какву од њега буде потребовала свака душа, која је његовоме старању повјерена. Просте и ненаучене он је дужан учити и очински савјетовати; оне, који су заборавни и немарни, често опомињати; љењиве у испуњавању хришћанских дужности соколити и учити; ожалашћене тјенпити; савјешћу помућене блажити и успокојавати. Оне пак, који су у гријеху и пороцима поклизли, исправљати и савјетовати, да се покају и поправе. Оне, који у чем сумњају, утврђавати и кријепити, да би у срцу њихову пробудио одважност, да у будуће не би падали у гријех; да их склони на оно, што је добро и побожно, и да их утврди вјером у Бога, и да их укријепи надом на помиловање Божије, и најпослије да у срцима њиховима усели страх Божији и покорност наредбама свете цркве и послушност земаљским властима.

Све ово добри и вриједни свештеник може наћи у св. писму. Ево како о томе св. апостол Павао учи Тимотија: „высоко бо писаніе богодудховенно и полезно естъ къ ученію; ко обличенію, еже въ правдѣ; совершеньъ будетъ Божіи человекъ, на всякое дѣло благое уготованъ.“¹¹⁾

Све ово и друго треба да свештеник добро познаје, па тек онда да може обучавати оне, те су његовој бризи повјерени. Он треба да буде и проницателан, да зна разликовати добродјетељ од порока, или боље рећи, да му когод не би под именом добродјетељи продао порок.

Свештеник је пастир, па као што пастир чува своје стадо од вукова и другијех љутијех звјезова, и од сваке пропасти и погибије, тако и свештеник дужан је чувати и заклањати своје духовно стадо — своје парохијане — од свију хрђавијех навика и тешкије гријехова, који могу

¹¹⁾ 2. Тим: 3, 16—17.

упропастити и душу и тијело. Он ваља, да има такву научну спрему, како би по ријечима апостола, на свако питање при исповиједи готов био дати разумљив и јасан одговор ¹²⁾, и како би знао, да с једне стране утјепи и ублажи грјешника науком; а с друге стране да умије грешника изобличити за његове мане и недостатке ¹³⁾ и најпослије, да покајаника утврди, да у будуће избјегава падати у сличне убитачне замке.

Свештеник је дужан оцијенити разлику знања и узраста онијех, који долази код њега на исповијед. Од првих дужан је захтјевати нешто веће, а потоњима треба, у колико се то може, да снисходи. Оне, који немају моралне снаге, него су оптерећени неком равнодушностју, или простотом и неразумљивошћу дужан их је пренијети у наручја очинскијех савјета и мудре поуке из слова Божијега, да тијем прођу кроз тијесна врата у живот вјечни. Истина да је то скопчано са доста тешком муком, али је то свештеника дужан учинити по сили свога св. чина. Он треба да буде вјешт, како би знао покајанику представити гријехове, ~~онакве~~, какви они у самој ствари и јесу, т. ј. да не умалива њихову тежину, нити да их опет умали и представи, као мало или нимало шkodљиве. Свештеник ваља да има толико знања и вјештине, да у исповједнику пробуди осјећај, да га очекује казна за учињене гријехове, и истодобно да му улије наду, да ће му Бог опростити његова преступљења, само ако се буде искрено покајао. Свештеник је при исповиједи судач, али суд није његов, него Божији. По томе он не смије бити попустљив и снисходљив према великашима и богаташима, а строг према простима и сиромашнима; него треба да је при тој св. дужности према свакоме једнак. Његова је дужност, да цијени тежину гријеха, а не да гледа на личност, која се исповиједа. Он је дужан сваки гријех изобличити, али исто-

¹²⁾ Петрљ 3, 15.

¹³⁾ Тим. 1, 9.

добно и сажалевати, што се грешник преварио и себи допустио, да тако у гријех падне.

Свештеник треба да гаји љубав ка своме св. чину, и да има вазда добру вољу у испуњавању својих дужности. Он вазда ваља да вјерује, да се права љубав ка Христу Спаситељу састоји у настојавању за спасење његовог дупестаратељству повјереног народа. Ово се јасно види из оних ријечи Спаситељевих апостоли Петру речених: „Симоне Јонинџ, любиши ли мя“ Петар одговори: „Еј Господи ты вѣси яко люблю тя.“ — Христос му рече: „Паси овцы моя.“ ¹⁴⁾ Ове ријечи треба разумјети овако: ако пастир — свештеник — пасе овце — стадо своје духовно — т. ј. ако се својски стара за њихово спасење, он тијем показује, да душом и срцем љуби Христа Спаситеља.

Народ свештеника назива оцем, зато он је дужан, да се према своме стаду и дјелом покаже прави отац, и да своје парохијане онако љуби, као што отац љуби своју дјецу.

Какви треба да буду свештеника према његовима парохијанима? То је Христос означио овјема ријечима: „Овцы моя гласа моего слушають, и азъ знаю ихъ: и по мнѣ грядуть. И азъ животь вѣчный дамъ имъ.“ ¹⁵⁾ Ето овакви ваља да буде свештеник према својему стаду. Ја их знам — говори Христос о својим овцама — и даћу им живот вјечни. Тако и свештеник, као малени пастир Христова стада, треба да познаје сваку особу у својој инорији. То познанство свештеника треба да се састоји у томе, да своје иноријаше научи и савјетује у свему ономе, што је побожно и за њих срећно и спасоносно. Он је дужан дневно-ноћно настојати, да ниједна духовна овца из његова тора не погине, него да је руководи путем, који је управљен за живот вјечни. ¹⁶⁾

¹⁴⁾ Јоанњ 21, 17.

¹⁵⁾ Јоанњ. 10, 27—28.

¹⁶⁾ Протојереј. Алексе. Бјелоцвјетов. стр. XVII. Петроград 1890.

Ако би когод свештенику рекао, или би свештеник сам примјетио, да когод из његова стада помишља: како Бог трпи грешнике?! У томе случају свештеник дужан је то објаснити доказавши, да се у томе огледа неопи-сана милост Божија и добра намјера Творца небеснога. Кад Бог дуго трпи грешника, то Он, по неиспитаноме своме промислу има двојаку цијељ, и то: с једне стране Он чека, да се грјешник покаје и спасе; а с друге стране Бог тијем приуготовљава вријеме, да би њихови (грјешника) потомци постали добри и побожни. Тако Бог очекује грјешнике, да би се покајали и спасли, или да би њихови потомци иза њих пошли путем, који води ка спасењу.

За потврду овога свештеник може привести: како је Тарра, отац Авраамов, био идолопоклоник. Па да је он за такви гријех од Бога био кажњен, одаклен би се послѣје показала вјера Авраамова?! Исав у мислима био је прави братоубица, па да га је Бог зато казнио, не би се послѣје у његовоме потомству родио праведни Јов. Бог је трпио влочинство Павлово, те је послѣје Павао постао велики проповједник науке Христове.

Бива примјера, да по-ђекад Бог допусти, да пра-ведник страшно пострада, и то изгледа, као да Бог казни добра дјела, али то није тако; него се по-ђекад праведницима шаље искушење, да они још боље вјеру своју искушењем у Бога засвједоче. Ово се може дока-зати оцијем, што се догодило са праведнијем Јовом.¹⁷⁾

Свештеник дужан је чинити све оно, што је могуће, само да спасе душу онога, који се при исповијети каје; а такође дужан је вазда настојати и да оне, који се у гријеху налазе, обрати на хришћанско кајање. Али он у овоме тешко може успјети, ако не буде за то имао знања и спреме; зато дужан је настојати, да по могућ-ству себе у томе спреми. Не буде ли он овако радио,

¹⁷⁾ Бесједа Златоустаго, о покајању стр. 360. Петроград 1896. издање Ретроградске Духовне Академије.

онда на њега пада тешка одговорност пред Богом за пропаст, која би његовијем незнањем или његовом немарношћу постигла кога од онијех, који су његовome пастирству повјерени. Кад се свештеник у овоме не би трудио, нити би настојао, да према потреби свога позива себе спреми са нужнијем знањем, он, у мјесто да своје стадо спасе, повео би га ка пропасти; јер је познато, да невјешти крманош често цута брод утопи.

Овакви свештеник, по незнању, слијепец био би вођа слијепцима, те тако, по ријечима Христовијема оба би се, како вођа тако и вођени стропоштали у јаму — муку вјечну.¹⁸⁾

(Наставиће се.)

—*—

ЦРТИЦЕ ИЗ ПЕДАГОГИЈЕ.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
Приорат Ж. Драговић.

CRNE GORF A DUBRDE

—CRNOJEVIĆ

Срце.

Она способност, којом сазнајемо различите покрете душе и различита осјећања, зове се *срце*. Ако та осјећања не сметају наше душевне силе у њиховом раду, него потпомажу њиховом слободном и лакоm развићу, тада се та осјећања називају *пријатна*, а у противном случају биће *непријатна*. Пријатна осјећања јесу: радост, нада, љубав, увјереност у успјеху, сазнање свог достојанства и величине и т. д., а непријатна су: љутња, страх, сазнање своје слабости, злоба и т. д. Но ниједно осјећање не може произаћи само по себи, без извјесних узрока, премда једно осјећање може проузроковати читав низ других по такозваном закону *асоцијације*. Више пута ми знамо узрок нашим осјећањима, а више пута и не знамо. Ова пошљедња осјећања су таква, о којима ми не можемо сами себи дати потпуног рачуна; но и ако ми о њима не можемо себи дати рачуна, опет

¹⁸⁾ Мат. 15, 14.

она не бивају без узрока, јер без узрока не бива ништа. Таква осјећања произилазе без сумње од прилика и идеја, које ми нијесмо потпуно сазнали. Ова осјећања често узимају као неко предсказање радости или туге, но то је погрешно. Ум може по неки пут погодити пошљедице онога што се збило, али осјетити оно, што још није било, а шљедователно није могло ни утицати на нас, то је немогуће.

Симпатија и антипатија.

К оним осјећањима, о којима не можемо дати себи тачнога рачуна, односи се *симпатија* и *антипатија*, или љубав и нељубав. Догађа се, да извјесна личност, коју ми савршено и не познајемо, при првом погледу задобије нашу љубав и расположење, друга пак сасвим напротив, одбија нас од себе и мреко нам је срести. Многи мисле, да се по томе унутрашњем осјећању могу судити људи и да онај према коме осјетимо симпатију има високе моралне врлине, а онај према коме осјетимо антипатију, да је зао и неваљао, али томе не треба вјеровати. Трудно је промислити, да у кога год има толико проницавајућег духа, да је кадар с првога погледа завринути у дубину душе човјека.

Погрешке однесене симпатије и антипатије чине се највише у младости, кад човјек још није искусао живот, па се може занијети каквим год врло малим и незнатним утиском. Истина, ушљед природних особина, околности живота и ушљед развића, сваки човјек има више наклоности к једним предметима и осјећањима, него к другим.

Од честих повторавања једних истих осјећања постају навике срца. Те навике бивају, судећи по томе из каквог темеља оне потичу, моралне или неморалне. Ако у основи њиховој стоји љубав к добру, истини и поштењу, онда су моралне, а у противном случају су неморалне.

Страст.

Највиши степен силе и узбуђености чувства назива се *страст*. Страсне похоте душе, макар оне истицале из чистих или моралних извора, вазда мање или више сметају правилном и строгом раду ума. Утишати једну или другу страст или чувство можемо само побуђујући друге страсти и друга чувства, која су противуположна првима, и обраћају нашу пажњу на сасвим друге предмете. Страсне похоте, које се често повто-

равају, могу бити од велике штете, како по умствене способности човјекове, тако и по сам живот његов.

Осјетљивост дјече и наклоност њихова к фантазирању и мистицизму.

Сваки наставник треба да строго пази, да не узме за осјетљивост код дјече оно, што није осјетљивост, него обична пошљедица физичке раздражености. Као обични знаци осјетљивости узимају се: сузе, лако покренути смијех, нека изненадна раздраганост или сјета; али то су знаци, на које се не можемо ослаонити. Треба још пазити, да се осјетљивост дјечија не развије одвећ једнострано, а кад би то примјетили, треба са свим силама стати на пут тој мани; тако на пр. наћи ћемо да неко дијете показује одвећ велику љубав, ласкавост, послушност и много других дивних осјећаја према својим родитељима и рођацима, али према туђину показује се савршено иначе. Такви осјећаји више наличе на *инстинкти*, и изгледају да су постали ушљед навике, а не ушљед добрих осјећања. Такви осјећаји дођу временом до тога, да човјек воли само оно што је његово и развија се код њега себичност, племенски или национални *фанатизам*, т. ј. прећерана љубав к своме, а то је савршено противно како здравом разуму, тако и духу хришћанске науке. Примијенити то од једанпут и преродити дијете, то није могуће; а ако почнемо употребљавати строге мјере, случиће се, да ће дијете почети осјећаје своје тајити од нас и претварати се; значи ми ћемо га нехотице учити на лаж; а ако то не буде, онда ће се оно морати одвећ усиљавати, а то усиљавање проузроковаће код њега душевно страдање, и наши захтјеви биће му мрски и досадни, — значи, оно што се постепено укоријенило у дјетету, треба га постепено и полако искорењивати, а не силом и зором.

Код дјече, која су сувише осјетљива и која су сувише одарена живим уображењем, почне се одвећ рано развијати *наклоност ка фантазирању*. Они се томе предају са силним заносом и налазе у томе велико уживање.

У томе дјеца оживљавају и олицетворавају и саме мртве предмете, разговарају се с њима као да су живи и као да осјећају, представљају себи личности с којима се радују или страдају, или их опет воле, или мрзе и т. д., једном ријечи, она стварају себи неки особити свијет, који је за њих много ближи и занимљивији, него оно што се догађа у самој ствари. То највише бива с дјецом кад их остављају на само и кад немају

никаквог опредјеленог занимања. Кад се не би овоме стануло на пут, ова наклоност могла би се свршити болешћу такозваном *халуцинацијом* (привиђењем.) Ова болест је одвећ шкодљива и ослабљава све душевне силе. Овоме се стаје на пут, дајући дјеци неког посла и неостављајући их саме.

Наклоности к фантазирању слична је наклоност к *мистицизму* или тајанствености. Ова наклоност састоји се у томе: што дијете почне најобичнијим и свакидашњим појавама давати неки натприродни значај, и у свему замишљају неке тајанствене силе или својства. Ова наклоност узме по ђекад и религиозни правац, те се развије прећерана побожност, али сасвим не у духу Хришћанске науке. Тако на пр: једни замишљају да с њима посредством свакојаким природних појава, или сретања са људима, или снџва, натприродним путем дају открочења и упуства о томе што им треба чинити, како им се у извјесним случајевима треба понашати, коме им се треба повјерити, а коме не и т. д. Ова наклоност ослабљава такђе све душевне способности и одвраћа човјека од сваког разумног рада, којим може бити користан себи и другима, а приморава га, да проводи живот, који је противан *националној* *назначењу* човјековом на земљи. Он рачуна да у судби његовој *примају* *неке* *више* силе; обичај рад он презире, а тежи да постигне *неке* *више* цијељи, које и сам не разумије. Будући је незадовољан *својим* *окружењу*, он мисли да је позван, да чини неке необичне подвиге, добротинства, великодушности и самопрегоријевања. Ова наклоност ушљед недостатка умнога развића, ушљед сујевјерних појмова, прича и предрасуда, долази до веома ружних и чудноватих пошљедица, тако да поједини од њих дођу до тога, да муче своје тијело, као што то чине источни *фактури*, па и неке хришћанске секте. Ова наклоност развија се такође под утицајем усамљености и беспосличења.

Склоност дјеце к сјети, усамљености и стидљивости.

Склоност к *сјети* јавља се код неке дјеце, као прирођена, по шта више она може бити и напшљедствена по закону такозваног *атавизма*, по коме поједине особине прелазе на дјецу не само од родитеља, него и од далеких њихових предака. Но треба пазити, да ова мана код дјеце не долази ушљед какве болијести, или ушљед велике осјетљивости, или ушљед недостатка *хигијенских*, као на пр. ушљед неправилног развића *организма*, ушљед недостатка чистог ваздуха, ушљед малога кре-

тања и т. д. Ако није због тога, онда треба тражити друге узроке *психичне* или *моралне*, тако н. пр. може бити да се је за првих година дјетета догодила каква жалост у кући, и да су утисци од те жалости остали на свагда у њему. Лијек против ове наклоности јест само срећан положај и рад, којег треба давати дјетету, према његовим силама и наклоностима.

Склоности к усамљености налази се већином код оне дјеце, која су претрпјела много горке нужде и невоље, која су заборављена и према којима нико није показао ни његе ни сажалења. Ако су та дјеца њежне природе, онда се код њих претвори ова наклоност у неку бојажљивост од људи, коју она ни сама не разумију, она се боје од сваког човјека, јер по самом *инстинкту* не чекају од њих ничега доброга за себе; ако је код те дјеце природа јака, онда ова наклоност прелази код њих у суровост и мржњу према људима, јер сазнају све неправде и увреде, које су од њих претрпјела. То се најчешће догађа с дјецом која су сиротна, те немају никога да их к срцу прими, или с оном која рано ступе у туђе фамилије, у којима не нађу ни мало љубави ни предусретљивости. Ако дијете одрасте у таквим околностима, догађа се да те околности њега побједе, те прије времена изгуби наду у свашто, срце му очврсне, отупи му разум, или ако не то, онда не из куће и из школе изаћи међу људе пун највеће мрзости према тим истим људима. Ова наклоност може се уништити или бар ослабити само показујући њежност, љубав, сажалење према овакој дјечи, и помажући им, да дођу до бољег стања. То су правила, која треба вазда на памет имати, кад долазимо у додир са таквом несрећном дјецом.

Склоности к стидљивости развија се пожекад код оне дјеце, која су у најбољим околностима васпитања, особито према туђим људима, то долази од тога што дјеца нијесу навикла да се гледају с ким год изван своје породице, а може то доћи и од рођераног самољубља; тако н. пр.: дијете се боји, да у присуству други не учини нешто што неваља, што је неучтиво; да не изрекче што бесмислено; боји се да му не реку да је глупо, да му се не смију и т. д. Ова наклоност може се уништити, кад се често дијете изводи изван куће и бива у друштву и са старијима и са врсницима и са млађима, па шта више препоручује се, да се женска и мушка дјеца друже међу собом, добро би било кад би их заједно и учили, као што то чине у Њемачкој, Швајцарској и Америци.

Стидљивост код дјеце према старијим људима бива по неки пут ушљед добрих осјећаја, као н. пр.: ушљед поштовања к људима, који стоје више њих и по уму и по таленту и по животном искуству. Но долазећи у додир с изображеним људима дјеца губе мало по мало ту плашљивост, која је врло тешка, како за њих тако и за оне, који морају с њима имати посла, а добијају мало по мало они начин понашања, који се може назвати *скромност*, али не стидљивост.

(П а с т а в и ћ е с е.)

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

Л Е К Ц И Ј Е

ИЗ ИСТОРИЈЕ СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ ¹⁾

за своје ученике и ученице,

саставио **Ј. Љепава.**

Под књижевношћу треба разумјети скуп свију производа човјечијег духа, израженијех ријечи усмено или писмено. Историја књижевности узимље само оне производе, у којима се поглавито изразио живот и духовне тежње једног народа, и који су имали утицај на вјерску, умну, наравствену, естетичну страну народног живота. Историја српске књижевности престаља нам постепени развитак свију књижевнијех производа од првог њиховог појава до наших дана и то у свези са развићем живота цијелог народа.

Догађаје и појаве народнога живота, духовне потребе и тежње к нечем узвишенијем више или мање јасно схваћа сваки народ, те и његова творачка моћ уображења мало по мало облачи то у одређене јасне ликове који се и изражавају у његовијем пјесничкијем, поетичнијем производима. За то и стоје сви производи у историји књижевности на првом мјесту. Али и прозаични производи предмет су историје књижевности, јер развитак и промјена идеала зависи поглавито од општег друштвеног развитка, од извјеснијех историјскијех услова и догађаја, који су како било утицали на живот једног народа и његове тежње.

У историјском развитку српске књижевности разликујемо 4 периода: 1) усмена народна књижевност; 2) период византијски или стара књижевност, 3) дубровачко-далматинска и 4) нова књижевност.

Усмена народна књижевност. Усмена књижевност јавља се у народу много раније од писмене.

Још у предисторијско доба народ је живио духовнијем својијем животом, што је и изразио у врло простијем производима ума и фантазије. Тада су још постале пословице, загонетке, пјесме, приче и т. д. Ови су се производи предавали усмено од оца дједи, од дједова унуцима, од једног нараштаја другом. Ови су производи поглавито народни, јер је творац

1) По Новаковићу, Пыливу и својим биљешкама.

њихов сам народ, а изражени у њима погледи и појмови нијесу лични, само некијех чланова друштва, него управо општенародни, јер су они постали још онда, кад су сви људи на све гледали више или мање подједнако; нарочито су зато народни, што у овијем производима народ потпуно изражава сам себе, свој дух и карактер. Ова књижевност обухвата цио живот српског народа. Пошто ови производи пролазе кроз цио ред нараштаја од најстаријег времена до нашег доба, то се у њима огледају црте свију периода, кроз које је народ прошао.

У главном разликујемо 3 периода у развиту народне књижевности: *митски, прелазни и историјски*.

Митски период. Познато је, да се поезија појавила прије прозе, и она је сувремена почетку свакојег народа. Предмети су добијали своје називе од онијех утисака, које су они чинили на човјечију душу, т. ј. народ је називао природу, која га опкољава, онако, као што му се она чинила, а не онако, каква је она у ствари. Човјек у почетку није у стању коликогод правилно разумјети и објаснити себи појаве и природне силе. Опажајући, како силно оне утичу на њ, дошао је на ту мисао, да ови појави и силе нијесу ништа друго, него жива бића, као и он сам што је, али су он Евица, Емпија од њега. Фантазија, не будући задржана расутком, а црп избуђена, обукла их је у разне ликове, реализовала их је. Отуда је мало по мало постао цијели низ богова, од којих народ изводи и потчињава им све, што опажа у природи и свом животу. Првобитна божанства била су оличење цијелијех природнијех стихија. Најпослије, као врхунац у развиту митологије, богови добијају људски облик (антропоморфизам).

На прости народ, док је још у полудивљем стању, природа утиче двојако: с једне стране грозни њени појави изазивљу у души његовој *сарах*, пошљедица којег је смиреност и ропска покорност пред њима; с друге — добротворни утицај природе изазивље у њему осјећање радости, благодарности. Одовуд и двојаки одношај према силама и појавима природнијем. Грозни природни појави престављали су се у виду злијех, а добротворни у виду добријех богова. (Митске народне пјесме.)

Прелазни период. Овај период почиње у народном животу пред поставком државе и обухвата прво вријеме у развиту њеном. Уређујући свој живот, објезбјеђујући своје благостање, народ мора да ступа у тешку борбу са самом природом, а ништа мање и са сусједнијем племенима, која исто тако теже да се

уреду. Врло често ова борба бива жестока и трајна, јер се природа не подаје тако лако, а нарочито док је човек још неумјетан. Послије дуге, упорне, крваве, мучне борбе долази човек до побједи над природом и сусједнијем народима. Приче о јуначкијем дјелима дуго остају у памети многијех нараштаја, одушевљавајући их на нову борбу. С током времена у устима и уображењу новијех нараштаја ови догађаји из пређашњег народног живота мало по мало губе своју историјску истину, фантазија обилато украшава их разнијем измишљотинама, и на тај начин они све више и више прелазе у царство поезије. Дјела, која је починио цио народ, приписују се једној каквој, или неколикијем личностима, које су у своје вријеме чувене биле због своје тјелесне или умне снаге. Ове личности постају најомиљенији народни јунаци; њима приписује народ поглавито учешће и прво мјесто у свијем догађајима пређашњег свог живота; у овијем ликовима он оваплоћава идеалне своје тежње и погледе, или слика разне стране истинскога живота; за то сви јунаци народног епоса јављају се или као личности идеалне, преставници идеалнијех погледа и тежња једног народа, или личности типичне преставници разнијех мјеста, сталежа, душевнијех особина и т. д. У прво вријеме народна је фантазија својим јуначкама давала већ готов облик својих богова; отуд и најстарији јунаци јављају се као каква полубожанства, полу — човјечанска бића, а често у њима се могу познати оличене природне силе. За то су и поријекла вишег, божанственог; одликују се изванреднијем растом, надприродном људском снагом, боре се с надприроднијем силама и т. д. У опште у овом периоду црте чисто митске помијешане са историјским на сваком се кораку среташу.

Историјски период. Пошто се породице у племена уједине, и оснује се држава, почиње нови период у историји народнога развитка, а уједно и развитка народне књижевности. У овом периоду личност губи свој значај, какав је имала у предидућем периоду: све поједине, личне снаге покуравају се заједничкој државној сили и оличавају се у резултанти свију сила — у владару. Лични интерес уступа мјесто општем. Снагу и особине појединијех јунака, као год и њихова дјела, у којима се огледа та снага и особине, народ цијени са гледишта друштвене или државне користи и штете. И ако су та лица омиљена у народу, и ако су она преставници некијех идеала и народнијех тежња, ипак то су историјска лица у пјесничком руху. Ови јунаци немају већ ништа надприродног, митског, премда су често

њихове физичне особине хиперболично престављене. По производима овог периода ми можемо судити, како је народ гледао на извјесне историјске догађаје и личности и цијенио их.

Врсте народнијех умотворина. Главније су врсте народнијех умотворина: *пословице, заговетке, приче и пјесме.*

Пословице. Пословице су врло кратке изреке, често у везаном слогу. Оне су постајале природно, случајно, будући изазване самијем животом. Народ у течају многијех вијекова посматрао је живот, изучавао га је у свијем његовијем појавима, случајевима, положајима и околностима. У њима народ исказује своју вјеру и поглед на свијет, и треба их посматрати као плод здравог народног смисла и вјековног искуства и мудрости. По њима се потпуно може судити о народу, његовом уму, карактеру, обичајима, вјери, животу. Народ гледа на пословице као на правила, којих се треба држати у животу; употребљава их, да потврди своје мисли, да оправда своје поступке, као год и да окриви друге. Пословице су народна филозофија. Међу пословицама разликујемо старије и новије. У старијима се срета доста митског, а већина их је под утицајем хришћанства измијењена и дотјерана према новијем појмовима и условима живота. Митског карактера би биле: „Јарко сунце на исток, Господ Бог у помоћ!“ „Из сваког пања не може се светац истесати!“ „Који светац не помаже, не ваља му се молити!“ Посматрајући природу, човјек опажа, да у њој влада нека сила, коју назива „Бог,“ отуд и пословице: „Испод Бога нема се кућ!“ „Испред Божије воље ни куд ни камо!“ „Бог је спор, али достижан!“ „Све се мијења до воље Божије!“ У течају многијех вијекова људи су посматрали атмосферске појаве, те су дошли до закључка, да постоји неки ред у томе, отуд и пословице: „Ако зима устума не уједе, а она репом ошине.“ „Кад Вељача не дажди, Марац добра не мисли.“ „Да те Бег сачува ведра Божића и облачна Турђева-дне;“ „Бољи је Божић кужан, него јужан;“ „Дуни, јужке, по Божићу цете, не хвала ти, ако буде девете (недјеље). Овај земаљски живот народ не држи, да је нама за уживање, јер вели: „За муку смо рођени.“ Народ се увјерио, да свако зло дјело мора бити кажњено кад тад: „Ко зло чини и дочекаће га;“ па зато не ваља зло ни праштати: „Ко злима прашта, добрима шкоди.“ Из овијех се пословица огледа народни поглед на васпитање: „Ђесковина је из раја изишла;“ „Матора дрва не даду се пресађивати;“ „Младо се дрво савија;“ „Чим се нов суд напуни на то он и заудара;“ „Плети kotaц ка' ти

отац;“ „Од кара глава не боли;“ „Млађима на вољу, а себи на невољу;“ „По оцу се познаје син, а по матери кћи;“ „Ко се од људи крије, боље да га није;“ „Ко те хоће не реци му нећу.“

Загонетке. Данашње загонетке то су алегорије, које су основане на сличности двају предмета, али у већини случајева та је сличност тек спољашња, привидна. Што су удаљенији ови предмети један од другог, што су тање, природније сличне њихове црте, у толико више има смисла у загонетци, и тим више захтјева се хитрине ума, да се погоди њен смисао. За то данас и употребљава их народ, да скрати дуге зимске и јесенске ноћи. У њима се изражава, а њима се и подржава и пита народна хитрина ума. А и у старо доба разумијевање смисла загонетке било је доказ мудрости. По народном причању за одгонетлај какве загонетке врло често добијала би се рука неприступачне љепотице; често осуђени на смрт спасавао је себе тим, што је умрио одгонетнути задану загонетку. Али садржина старијих загонетака и данашњијих савршено је различна. Старе загонетке то су мити, али врло скраћени, тако ретки митске формуле. У прво доба ово управ нијесу ни биле загонетке, јер је у то вријеме смисао народног вјеровања разумљив био свакоме: оне су постале так онда, кад се број мита знатно умножио, кад су они постали сложнији, те и смисао њихов за већину престао бити лако схватљив, и тако су могли разумјети само најдаровитији и одабранији чланови народа, зато су се сматрали за најпаметније. И ако су у тогају вијекова, као и друге народне умотворине, у многоме измијењене и прерађене, ипак сачувало их се много, у којима се у неколико задржао митски карактер, те и ове народне умотворине могу послужити за изучавање народне митологије. Тако н. пр. сунце се у загонеткама оличава као кашика, чаша масла или као сирац од воска: „кашика масла цијелом свијету доста.“ У једној се још јасније одређује овај мит:

Долећеше птице без перја,
 Падоше на дрво без лишћа
 Долеће момче без уста
 Те поједе птице без перја.

О вјетру се тако изражава: Чујеш га, а не видиш га; или: „Без крила лети, без ногу трчи.“ Дан и ноћ то су два прогивна начела, која се вазда боре:

„Лежи во галоња, дође во бјелоња, па га поћера; или: Наш бјелоња и у вече мркоња, те на једном мјесту леже, а мјесто им се не познаје“

Зима је изражена у овом миту:

„Зуба нема, рука нема, а опет уједа.“

Раздиоба времена изражена је у овој загонетки.

Послао цар царици
У тисовој каблици
Дванаест златнијех јабука,
У свакој јабуци по 4 кришке,
У свакој кришки по 7 семењака.

Или:

Кита ракита, а у њој 12 ступова;
У сваком ступу има 4 гњезда;
У сваком гњезду седам тића;
Свако пиле има своје име.

Приповијетке. Ове врсте народнијех умотворина има врло много, али су оне слабије покупљене од другијех, а међу тим су од велике важности за проучавање народног живота, а нарочито за упоредно проучавање предисторијског времена свега славенства, а и осталијех индојевропскијех народа. Некима је нађен траг у старој санскритској књижевности у збирци, која се зове „панчатантра“, одакле су потекле и познате арапске приче „Хиљаду и једна ноћ“, а и другијем народима ту је био извор, те и код њих налазимо сличнијех приповиједака, али ова сличност може потицати још и од индојевропски народи изишли из једне колијевке, те се огледа у сличности народнијех умотворина. Наравно да су многе приче дошле и књижевнијем путем, или су их пренијели из једне земље у другу путници. Многе приче имаду митски карактер, и те су најстарије. Приличан број прича народнијех има свој постанак у хришћанској легендарној књижевности. Многе имаду мјесни постанак у животу народном, нарочито разне приче о поједи- нијем мјестима, гдје се казује, како су која мјеста постала, у којима се црта народни живот и т. д. Овамо спадају и многе приче поучне и шаливе, у којима се разни смијешни положаји, карактери, читави сталежи претресају. Ове су врло важне за изучавање народног живота, мишљења о свијету, моралу и карактерима. Има у нас лијепијех приповиједака о змији младо- жењи. Главна је у њима, да се човјек може неком чаробном силом претворити у змију, или се чак родио као змија, али да може и свући кожу, па ако би му ту кошуљу ко спалио, остао би човјек. Свакоме је позната прича „Немушти језик“, у којој је главна мисао, да човјек разумије животињски говор. Ове приче, као год и *Усуд*, изузев мотив, који је доцнијег постанка, као :

питање и жеље онијех људи и ствари мимо које пролази човјек, тражећи своју срећу, причу о *злој жени* налазимо код многијех народа. Мотив, који Шекспир износи у својој драми *Мљетачки трговац* ми налазимо у босанској причи „*Драм језика*“. Главна мисао ове приче опклада на комад човјечијег меса, који би се имао из жива човјека изрезати, темељи се на религиозном вјерованју будиста, по којем пожртвовање од самог себе велико значење има; а кад се, идући причање даље према западу, религиозни смисао изгубио, бјеху уплетени у причу разни нови мотиви. Наша приповијетка о *Дивљану* напомиње познату причу грчку о Полифему. Прича о пепељузи постоји и код нијемаца. Варијанте приче „*о пасторци и о злој маћехи, правда и кривда*“ и т. д. налазимо и код Руса.

Пјесме. Између свију народа код Срба се највећма развила народна појезија, особито епска, те се у овоме могу упоредити са старијем грцима; ни код једног народа нећемо наћи оне обилатости, раскопи, оне творачке моћи, као код Срба. То признају сви научењаци, који су изучавали српске народне умотворине. Овоме појаву узрок су народни карактер и народна историја. Српске се пјесме одликују чистим, племенитијем, звучнијем језиком; приповједање је потпуно, јасно од почетка до краја. Пјесме се дијеле: *на женске и јуначке*.

Омање пјесме лирске или епске, које се пјевају без пратње гусала, зову се *женске*, јер се углавном пјевају у женском друштву. Друге пјесме, или боље рећи поеме (стихови од пет правилнијех трохеја, са цезуром послје друге стопе,) које се пјевају уз пратњу гусала, зову се *јуначке*. Тако их је назвао Вук Караџић. У пјесмама прве врсте преставља нам се домаћи породични живот. Оне нас прате у свијем различитијем одношајима домаћег живота, како у свакодневнијем пословима, а тако и у свечане, веселе или тужне даце. У свијем њима излијева се њежно, свјеже и природно, искрено осјећање. Главна им је карактеристика — весеље, главни елемент женске појезије; за тим свијетла и прозачна јасноћа духа, као што је сјајно и плаветно јужно српско небо. Само дјевојачка помисао, да би се могла несретно удати, окуцља црне облаке на то дивно небо. Туга се савија на срце срикињи, кад помисли, да би је могли удати за стара, да ће у кући војновој наћи злу свекрву, цандрљиве и пакосне јетрве и заове. Врло често сретамо пјесме, у којима се излијева туга сестринска за изгубљенијем братом. Нигдје није тако опјевана љубав између брата и сестре, као у

срп. нар. пјесмама. Од обреднијех пјесама, које се пјевају у одређенијем приликама, најзнатније су *сватовске*. Сви поступци приликом свадбе опјевани су. Судећи по овијем пјесмама, положај женскиње у породици није тако хрђав, као што се обично мисли: у пјесмама се изражава њежност, весеље и љубазност. Ова врста пјесама има велику сличност са рускима; у њима нема ни спомена о црквенијем обредима, те по томе можемо закључити, да су оне врло старе.

Пјесме јуначке. У опште српске пјесме одликују се објективношћу и пластичношћу. Обично пјесник вазда стоји изнад свог предмета. Истина, он не црта своје слике сјајнијем бојама, али ипак изражене црте јасне су и добро истакнуте; читаћу не треба никаквијех објашњења: он све види својим очима. Упоредјујући српски епос са онијем, што су имали други словенски народи, ми видимо, да их Срби надмашују. Реалну историју народног епоса тешко је одредити колико толико тачно: ове производе ми познајемо тек у најновијем њиховом облику, гдје се старо и ново тако слило уједно, да ови производи чине утисак једне цјелине, једне епопеје. Упоредјујући пјесме о догађајима најстаријег доба са најновијим, не налазимо међу њима разлике ни у току и ритму, ни у начину цртања, нити у избору тропа и фигура. Изгледа нам, као да их је све спјевало једно лице. Истина, у старијим пјесмама спомињу се само Срби; у новијим пјева се борба Срба са Турцима; у првима се јунаци боре мачевима, стријелама, кољима; у другима се спомињу пушке. Али ове несличне црте нијесу стварне, немају утицаја на начин излагања. Зато често у новијема пјесмама односно језика и народног живота сретамо такве архаизме, који се не слажу са садашњошћу. Ови су архаизми могли доћи само из старог наслијеђеног, наученог материјала. Узрок је овог јединства у карактеру пјесама тај, што се у српској народној поезији огледа живот, а живот се у главном није измијенио са промјеном политичног господарства: како су живјели Срби за вријеме Немањића, тако су у главном и под владом турском и патријархалном. У епскијема нар. пјесмама опјеван је прошли историјски живот српског народа.

По предмету пјевања све епске пјесме можемо подијелити на 4 главна периода. У први период долазе пјесме, у којима су се сачували колико год трагови од митологије, причања из старог народног живота. Ови се трагови налазе, кад се упореде српске нар. пјесме са онима осталих сродних племена и народа. Такве су пјесме, гдје се спомињу виле, змајеви, троглави људи,

чудновати догађаји, дивови и тако даље. Такве су пјесме: *Свечи благо дијеле; Огњена Марија у шаклу; Јован и дивски старшина; Женидба змије љушнице Богдана; Кумовање Гриша Манојла; Смрт Гроздане, кћери Душанове; Женидба Реље Бошњанина са вилом и н. д.* Ове су пјесме најважније, јер се у њима често налази трагова из најстаријег живота нашег народа, још кад је био у заједници са осталијем Словенима, или у опште са индојевропљанима, као један аријски, индојевропски народ.

(Наставиће се.)

— ** —

НАУКА О ТАЈНАМА С ПОМЕЛИЧНИМ РАЗМАТРАЊЕМ ПОГРЕШНИХ УЧЕЊА.

По науци наше православне хришћанске цркве благодат се божија предаје вјернима посредно видљивим знацима, и то на много различних начина, као: обредима, тајнама, проповједима слова божије и сл. То посредно предавање благодати божије можемо објаснити у неколико теме, што је и сам Спаситељ примио себе на жртву тјелесно и духовно, па према томе и сам карактер искупљења указује на последне знаке, којима се благодат божија саопштава вјернима, па осим тога и сам је човјек тјелесно и духовно биће, те не може друкчије ни осјећати високе тајне, сјем под спољашњим видљивим знацима, који као на таквог много доприносе, да благодат божија има на њ јакот утицаја, а човјек се тим видљивим знацима увјерава о изливу благодати божије на њега; иначе како би се могао увјерити без видљивих знакова? На пр. како би се могао увјерити, да је заиста онај, који се причешћује, примио тијело и крв Спаситељеву, ако не би било видљивог знака?

Једини је изузетак од овог општега правила, кад се саопштавање благодати божије односи на изабранике божије, јер се само на њих излива благодат божија непосредно. На све пак остале, као што рекох, излива се благодат видљивим знацима — посредно; јер би у противном случају сваки, који прима благодат божију, мучно себе питањем: да ли је баш заиста добио благодат божију, или не. Православна црква својим учењем избавља га од такот мучног стања неизвјесности, саопштавајући му благодат божију видљивим знацима посредним путем.

Благодат божија, као што напоменух, предаје се обредима, ријечју божијом и т. д.; но она се нарочито предаје у вишем степену таквим свештендјетвима, која се називају тајне. Дакле, све тајне у православној цркви имају великога значаја, јер се преко њих добија благодат божија, без које се није могуће спасити. Према томе ко одбацује тајне, тај мора одбацити и благодат божију, а тиме се поткопава хришћанство; јер је Христос заповједио, да ми све држимо и чувамо, што нам је Он оставио, до самога другог његовог доласка на земљу.

Из до сад реченога види се велика важност хришћанских тајна, а коју је и сам Спаситељ указао. Тако на пр. св. миро није више просто миро, него је дар Христа Спаситеља и Духа светог. И кад се видљивим начином помазује тијело, тада се и душа освећава св. и животворним миром. А св. Василије велики о тајни причешћа расуђава овако: „Добро је и врло корисно причешћивати се сваки дан и тиме примати св. тијело и крв Христову зато, што сам Христос јасно говори: „Идѣй мою плоть и пийѣ мою кровь имать животъ вѣчный.“ Св. Амвросије о тајни свештенства вели: „Ко даје благодат епископства Бог или човјек? Без сумње неш одговорити: Бог. Но Бог даје њу посредством човјека; човјек ^{никогда не} ~~никогда не~~ ^{излива} ~~излива~~ ^{благодат} ~~благодат~~ ^{своју}..... На послетку ~~можемо~~ ^{можемо} споменути и то, да је православна црква, још од свога почетка, имала обичај који се и до данас сачувао, да предаје крштење, миропомазање и причешће и самим младенцима. Ако су тајне прости знаци побуђивања вјере код људи, а нијесу оруђа, којима дјелује спасавајућа благодат, то питамо: какву корист могу доприносити младенцима три поменуте тајне и с каквим их је циљем црква предавала и данас предаје младенцима?

Дакле, из свега доведе наведенога јасно је, да је сам Господ установио у својој светој цркви извјесна свештендјетства, којима се при правилном свршивању предају благодетни дарови, а тиме се и воља божија извршује, а вјерни, који достојно примају тајне, примају благодат божју. За доказ тога служи нам и то, што је Спаситељ, кад су му жене принијеле дјецу да благослови, казао својим ученицима, да им не бране приступ: „Пустите их нека долазе, јер је таквих царство небесно“. А на другом мјесту вели: „ако не будете као један од ових малих, нећете доћи у царство небесно.“ Из овога се јасно види, да само чиста и невина срца могу примити благодет божју и да је таквих царство божије; уз то се овим потврђује и час прије споменуто питање, да тајне

нијесу прости знаци за побуду вјере код људи, него да се преко њих невидљиво добија благодат божја.

Тајне, које се свршују сагласно установи Спаситељевој, неопходно дјејствују спасителном благодаћу на оне, који их достојно с вјером примају.

У православној цркви свега има 7 тајна: крштење, миропомазање, причешће, кајање, свештенство, брак и јелеосвећење.

Крштењем се човјек тајанствено рађа за живот душевни; миропомазањем се добија благодат, која душевно снажи и укрепљује; причешћем се душевно храни; кајањем се исцјељује од душевних болести — гријехова; свештенством се добија благодат духовно рађати и васпитавати друге посредством учења о тајни; браком се добија благодат, која освећује супруштво у природном рађању и васпитавању дјце; јелеосвећењем исцјељава се од тјелесних болести посредством освећења уља и призивања Духа светога на болесника свештеницима, којих може бити од три навише колико хоћеш.

Но какву важност ове тајне имају, то нам најјасније представља св. писмо ријечима самога Спаситеља, који је установио тајне, очуване данас само у православној цркви. Тако на пр. о важности и неопходности тајне крштења говори Спаситељ овим ријечима: „Аще кто не родится водою и Духомъ святымъ, не можетъ внити въ царствіе божіе“ (Јоан 3, 5) Шедше научите вся языки крестяще ихъ во имя отца и сына и святаго Духа“ (Мат 28, 19). Обећање Спаситељево установи тајне (Јоан 7. 39); свршавањем тајне полагањем руку: „Тогда возложиша руцѣ на ня и пріяша Духа свята“ (Дјела 8, 7; Кор. 1, 21, 22); о тајни причешћа: „Примите ѣдите сіе естъ тѣло мое, пійте отъ нея вси сія естъ кровь моя новаго завѣта“ (Мат. 26; Марко 14, 22; Лука 22, 19). „Ядый мою плоть и пияй мою кровь имать животъ вѣчный и азъ воскресну его въ послѣдній день“ (Јоан 6, 54, 53, 56; Кор; II. 23, 24, 5). О тајни кајања: „И сіе рекъ дуну и глагола имъ: „примите духъ святъ имже отпустите грѣхи, отпустятся имъ и имже держите держатся“ (Јоан XX, 22). „Вся елика аще свяжете на земли будутъ св.зана на небесѣхъ и елика разрѣшите на земли будутъ разрѣшена на небесѣхъ.“ О тајни свештенства I. Тим. 4, 14, II. Тим. 1, 16! Дјела 13, 3. — О тајни брака Бит. 2, 22, 24; Мат. 19, 4—; Еф. 5, 31. — Јелеосвећење — Јак. 5, 14, 15.

Из ових и многих других мјеста св. писма јасно се види, да су тајне божја установа, да су видљива свештенодјејства,

којима се заиста предаје благодат, а не прости знаци или симболи, како мисле протестанти и протестанске секте, које своме учењу не налазе нигдје основа, ни у св. писму ни у предању, него се просто старају да помоћу разума и умозакључака то изведу.

Поменуто учење св. писма о тајнама преводили су и свети оци и учитељи цркве у својим списима. Тако св. Кирил јерусалимски у својим огласителним поучењима говори о крштењу ово: „приступи крштењу, но не као простој води, него као духовној благодати, која се водом дарива.“ А о св. миру вели: „пази, не односи се њему као простом миру; јер као што хљебац у евхаристији, пошље призивања св. духа, није више прост хљебац, но тијело Христово, тако и ово постаје св. миро, које је добило силу од Бога да може исцјељивати од душевних болести.

Ово своје учење о 7 тајни црква је основала на св. писму, као што смо видјели и што ћемо ниже видјети.

Протестанти, као и друге неке сетке, удаљили су се и у овоме као и много којечему од васељенског православља, одрекавши се многих тајна, или боље рећи: задржали су само ове: крштење и причешће, а остале одбацили, признајући их само за благочастиве обреде или за ниже тајне, пошто оне, по протестанском учењу, не наличе на прве двије, а и за то, што њихов видљиви знак, или начин свршивања, није установљен самим Богом.*)

Првом приликом ми ћемо највише обратити пажњу на протестанско учење о броју тајни и како они уче о том предмету.

Протестанти наводе у својим списима, да је учењу о седам тајни богословска мисао придодала неколико нових, неизложених у откривењу, ни у списима других отаца црквених.

У св. Писму, по миљењу протестанском, налази се учење само о двјема тајнама: крштењу и причешћу. Овим двама свештенодјејствима и прилагао се у почетку назив „тајне“ (премда је тај назив у стародревној цркви имао опширан смисао.) „Постепено, веле они, губила се чистота апостолске вјере у тајне за то, што су се из рана почеле умножавати, па и сама ријеч тајна почела се примјењивати и на друга свештенодјејства и за тим стављана су у један ред с богопреданим тајнама. То је тако трајало по ријечима протестаната до времена Августина, откада се број тајни почео нагло намножавати, тако, да је настала потреба подијелити их на класе, што је и учинио Петар Ломбард, одјеливши 7 свештенодјејстава из масе свих тајна.

*) Англиканска црква стр 78.

Ово учење западне цркве било је по том пренесено и на исток. Ово је кратка теорија протестанска о тајнама. Из ове њихове теорије види се поглавито то, што они нијесу хтјели и не примају свих 7 тајна једино из узрока тога, што се учење о 7 тајни бајаги, не налази у св. писму, нити је пак изражено у списима древних отаца и учитеља цркве.

Што се тиче првога, оно је лажно и неосновано, јер и ако св. писмо не говори о свакој тајни опширно, као што би они хтјели, ипак оно што је најпотребније за тајну има у св. писму, а то је: о божанској установи ове или оне тајне.

Ми смо и раније казали, да св. писмо о свакој тајни говори или боље рећи: да је свака тајна основана на св. писму, и без тога основа она не би имала значаја тајне, не би имала те силе и важности, каква јој се приписује.

Што се тиче тога, што протестанти веле, да не налазе учење о 7 тајни у смислу древних отаца и учитеља цркве, и што то учење није формулисано тако, као што је сада, одговор је врло лак:

1. Протестанти пријеше у томе, што формулу мијешају са садржином. Мало ли шта има у хришћанској цркви, што није формулисано у прва времена, и може ли се онда на основу тога рећи, да тога учења није било у прво доба? Са свим не. На прилику догмат о св. Тројници, о лицу Исуса Христа и т. д. у системи јасно је изложен тек у вријеме васељенских сабора. На можемо ли казати да учење о тим предметима није било до васељенских сабора, него да су га они измислили? Овако мислити, значи богохулити. У оваком случају, по теорији протестанској, ми не бисмо могли примити учење о св. Тројници и о лицу Исуса Христа, пошто ово учење није било формулисано прије васељенских сабора. Дакле, како немамо права мијешати форму са садржајем, тако нема смисла одрицати неко учење због тога, што оно у извјесној епоси није формулисано. — тако исто немају права протестанти одрицати учење о 7 тајни с тога, што оно није било формулисано у првим вјековима хришћанства. Ми знамо, да не само што није ово учење формулисано било у првим вијековима хришћанства, него, као што наведох мало прије догмат о светој Тројници, нијесу била формулисана и друга учења, која су тек доцније утврђена, као што је и ово учење доцније утврђено и тачно опредјељено. Без сумње ово није учињено раније с тога, што није имало потребе; јер су сви чланови црквени примали учење онако, како га предавала црква и како се оно налазило у својим изворима: св. писму и свештеном предању. Тек доцније

кад људи почеше пуштати разум у област, гдје он није кадар достићи истину, појавише се лажна мњења на рачун црквеног. Ушљед тога се изродише разне секте, које су се држале својих принципа, и тако велике штете наносиле општем црквеном јединству.

Запитници православнога учења, да би оповргли лажна учења појединих људи и друштава, старали су се да их са чисто научног поља побиједу и да докажу неоснованост њиховог учења. Поводом тога основаше они богословско-научну систему ради лакше борбе. Ради тога они се скупљаше на саборе, гдје договорно прописиваше поједина правила и решаваше питања, која у то вријеме узнемириваху цркву. Уз то они нијесу износили ништа ново, што не би имало основа у св. писму или предању, него само објашњавали и формулисали готово учење, које је било у светом писму или предању.

Према свему овоме јасно је, да су сва учења протестанска неоснована и апсурдна, које може сваки, иоле образовани човјек увидјети и на основу здравог разума. Јер не само што су на тим саборима формулисани догмати о св. Тројици и о лицу Исуса Христа и тајне, него су за то вријеме формулисана и друга учења, као на пр. догмат о свагдашњем дјевству Богородичном, о призивању светих и пошровању њихових моштина и св. икона и т. д. С тога треба сваки да се држи чистога васељенскога учења, а не да се поводи, као што их данас има на жалост српског рода, за учењем појединих заблудјелих људи, као што су и протестанти, који чак и у наше крајеве — Стару Србију — продиру и старају се својим измишљотинама да природе и на нас своје вјерозаконске назоре, те тиме да цијепају српски род.

Но томе треба да се одупру наши свештеници и учитељи, за које се народ мучи и даје пошљедњу парицу на њихово образовање, да му послужи на дику и понос. —

У Велици, 5 јула 1896.

Ј. М. ПОПОВИЋ,
Богослов призренски.

РИЈЕЧ О ПОСЛУШНОСТИ

говорио **Ђуро Шпадијер**, учитељ, 10 марта 1896 год. у *Цетињској осм. школи на родитељском скупу.*

(Свршетак.)*

Немојте промислити, да ја идем на то, да баш од родитеља, који дјецу своју навикавају на послушност и навику, да само од њих може бити ваљаних синова, јер и у томе има изнимака, и ако врло мало. Деси се често, да неко кржљаво и слабо развијено дрво добро уроди, а друго дрво правилно развијено слабо. Томе има узрока, што вјешти баштован добро зна. Тако исто бива, да од непознатих родитеља роди се велики и славни човјек; а опет од познатих родитеља роде се слаби синови. Дјеца првих родитеља морала су имати добре стричеве, или својте и најпослије добро друштво. Ово и ми сами можемо посвједочити. Често се код нас чује та ријеч за некога: док се не састави са људима не бјеше од њега ништа, а од тада поста као иједан. Што се дјеца ових других родитеља покваре, то је лако разумјети, јер од њих родитељи ништа не захтивају, већ само да су им здрава, — то је њима доста; али последице кад је већ доцно, увиде ту своју велику погрешку, него: „*треба ковати гвозђе, док је вруће,*“ јер, кад се охлади, залуд се по њему млати.

Но, поред свега тога, нико нека не узме то за правило, да му други дјецу васпитају, јер наш народ вели: „*Тешко звуку на поруку.*“ То је тако, и биће нам тешко и претешко, ако своју дјецу будемо остављали на милост и немилост, да нам други од њих људе створе. Ако бисмо имали таквих пријатеља наше дјеце, не полагајмо све на њих, него ми радимо, што треба да радимо с нашом дјецом, а ако их и још когод на добро буде упућивао, то онда можемо прво Богу, па таквим пријатељима захвалити, а нико не бежи од бољега.

Но, чини ми се, залуд се некима говори, јер често се може чути код сиромаша: што ћу ја учити моје дијете, оно не може пред сином онога или овога нигдје измаћи, па да је са неба сишао! — Заиста је ово жалосно и прежалосно чути од једног створа — човјека, кога је Бог како богатог, тако и сиромашног створио по образу и подобју свом, па дао му је све моћи, само да их развије. А и то се може, рећи, није сиромаш глупљи, него богаташ и ако нема имања много. Заиста вам кажем, да је такав човјек крвник своје дјеце, и да ће имати велику одговорност пред Богом, зашто није васпитавао своју дјецу, коју му је Он даровао. Што је јадно дијете криво, ако га отац неће да учи? Оно је, као кам, који није ођељан или дрво, које је у гори, па кад га ођељамо и лијепо обојимо, свакоме је много милије, а онда је и скупље; тако исто бива и са дјецом, ако их оставимо, као неођељан кам, или дрво, на њих неће нико главе окренути; а ако их будемо љељали и доћеривали, да су што васпитанија, биће сваком милија, а више ће вријеђети једно васпитано него да имамо десетеро глупих, невоспитаних, јер „*у једном је храна, а у девет је хвала,*“ вели наш народ; а мудри Сирах вели: „*Боље је и умријети без дјеце, него имати неваљалу дјецу.*“

* Види „Просвјету“ св. III-ју за Март.

Има и таквих родитеља, који неће ни да покарају своје дијете за пријеступ, а не да га науче послушности, него све остављају, кад им дјеца пођу у школу, пријетећи им, да ће их тада уредити, а сад, док пођу у школу, нека нам расту. Кад дођу у школу, та се родитељска немарност и тамо продужи, те њина дјеца постану врло неваљала и на досаду родитељима, учитељима и сваком. Кад то опаже родитељи, онда тек хоће, да их поуче, али „*послије боја с копљем у шрње.*“

Неки пут чућемо од неких родитеља, гдје говоре за своје дијете: Ово се дијете не да поправити, залуду га би, све једно, — кам, као кам. Ово су врло жалосне ријечи, гдје је оваква борба између дјеце и родитеља. Ово је плод непослушности. Ова су дјеца пуштена, да чине по својој вољи, што хоће, а: „*миху пушти на длан, она ће одмах и у нос.*“ Као што је прво, што треба да родитељи ишту од дјетета послушност, тако исто је прво и то, да родитељи не допуштају, ни да се појави каквагод самовоља код дјеце, јер, ако им једном пођемо по вољи, то ће она и послије од нас захтијевати. У тим њиним захтијевањима нећемо их моћи зауставити, колико ни кола, која лете низ бријег. Ако ми сад једну самовољу дјечицу испунимо, мораћемо и друго сјутра, јер се дијете на то навикне, па му је управо криво и чудновато, како то може бити, да се њему не учини све, што оно хоће, те га стане вриска по кући, док најпослије коме и побидједи. Тако бива често, па, ако ми не учинимо по вољи дјеци, дијете се од великог плача опучи, или му појурн крв, и послије му иде редовно, те тако дијете добије власт над родитељима и његова самовоља влада у потпуној мјери.

Ево овако се развија непослушност, него добро пазите, да ни најмању самовољу дјетету не допуштите, него их држите вазда у стези; а ваша воља нека је над њима, а не нити над њима! Па ви, који имате по једно дијете, имаћете по двоје; а ви, који имате их по више, можете их удвојити, као што им се, ако би били непослушни, не бисте имали радшта веселити.

Да је послушност важна врлина, као што је и непослушност велика махана и зло, то ће заиста свако рећи. Мудрац Лутер вели: „*Гдје нема послушности, ту се све руши, јер, кад непокорност влада у кући, она влада шакобер и у селу, и у вароши, и у области, и у држави; управа кућевна шемељ је свакој другој управи, па, ако је хрђав коријен, биће хрђава и штабљика и гране и лишће па и род; јер од сина бива отац, судија, управник, књаз, краљ, цар, свештеник и др.*“

Непослушност се скупо плаћа, као што се послушност награђује. Погледајмо само једну кућу, у којој влада непослушност, ту је вазда свађа, вика, биће, псовка, клетва, и др., а гдје је вазда послушност, ту све иде мирно и лијепо, — својим током. Чељад су мирна, љубе се и раде, воле и једно другом помажу. Непослушност је многим кућу ископала. Нађе се дијете у некој кући непослушно, ма с којег било узрока, па га родитељи гоне да учи, оно неће, па неће; а родитељи га све више туци, док им најпослије и не обולי и погине од родитељских тољага, те се јадном човјеку кућа ископа, а не зна шта би, а све је сам крив. Оваких и других примјера, како се скупо непослушност плаћа, и ви сами знате. Али сјетите се само, што је било на тужном Косову због непослушности. Зар нам непослушност царство не изгуби? Због непослушности цара Саула остави Дух Свети; због непослушности Израиљјани су постали робови;

због непослушности Јерусалим је био развањен; због непослушности Бог је казнио непослушне анђеле, назвавши их нечистим духовима; због непослушности, жена Лотова претворила се у слан камен; због непослушности био је на цијелој земљи потоп; због непослушности цар Фараон са својом господом и војеком потону у Црвено море; а због непослушности првих људи Адама и Еве ми смо подложни муци и страдању на овом свијету, а они изгубише риј овог свијета и својим га потомцима затворише, и, најпослије, због непослушности много је и много било зала на овоме свијету, која су се могла мимомћи, да је било послушности.

Због послушности многи су и од самог Бога били награђивани, а и по сад биће; због послушности Ноје са свом својом породицом био је спасен од потопа; због послушности, чобанче Давид поста цар; због послушности Апостол Павле поста ученик Христов; због послушности, Аврама Бог благослови, да се од њега умножи народ као у мору пијесак; због послушности цар Константин побједи свога непријатеља Максенцију; па због послушности ваше дјеце бићете и ви и они награђени.

Послушност је — срећа у народу, а непослушност — несрећа у народу.

Послушност је врлина заслужна сваке похвале, а непослушност је мана и зло, кога треба да се свако гнуша. Послушност је човјеков изабивитељ, а непослушност је враг, проклети дух, који га вуче на свако зло. Послушност нам отвара свуд часна врата, а непослушност нам их затвара. Послушност је почетак добродјетељи, а непослушност вођа к злу. Послушност нам спрема насладу, а непослушност вјечну тугу. Послушност нас приближује самом Богу, а непослушност одаљује.

Па напосљетку вам напомињем, пошто је толико велика важност послушности, да настојавате, што највише можете, да је ваша воља господар над вољом ваше дјеце; да им дајете ваљано друштво, а од злог да их отклањате; да им дајете ви и други добре пријатеље — како би се у њима развила дивна и потребна врлина — *послушност*. А ако не успијете са вашом дјецом, то онда запамтите ове ријечи Мартина Лутера: „*Кад учиниш све што треба за васпитање твоје дјеце, па ти опет не изађе за руком, не вједи се за то, увијек је више оних, који одбијају добро, него оних, који му се приљубљају. Ако од десет губавих, које си ти очистио, и један буде захвалан, то ти је доста. Христос нам је предначио на том путу и нама ваља ићи његовим трагом. Ако син твој напредује-благодари Богу; не напредује ли, опет нека је благословено име вјечнога!*“

И опет вам говорим, бјежите, што боље можете, од непослушности, — од тог нашег највећег непријатеља; бјежимо од те отрови, која лако и брзо сваког зарази, а обратимо се послушности с молитвом к Богу, молећи Га, да он нас, као највећи добротвер, на сваком кораку сачува од тога зла, а Он је милостив, па ће наше молбе услишити, — за то нека му је слава у вјекове. Амин.

ПРАКТИЧАН ПОСТУПАК

ПРИ ПРЕДАВАЊУ ДЕСЕТНИХ БРОЈЕВА У III. И IV. РАЗРЕДУ.

Написао: **Ан. Јовићевић**, ријечки учитељ.

(Наставак).

3. Хиљадите.

Упознавање хиљадитих тече подобно упознавању стотинитих. Подијели се најприје прва стотинита на линији, која је на табли, на 2 једнака дијела, па се пита: На колика сам једнака дијела подијелио прву стотиниту? (На 2 једнака дијела.) Који је дио од стотините 1 од ових дијелова? (Половина). — За тим учитељ подијели и прву и другу половину по на 5 једнаких дијелова, које сами ученици преброје; па онда пита: На колика сам једнака дијела подијелио прву стотиниту? (На 10 једнаких дијелова). Колико ових дијелова има 1 стотинита? (10). Који је дио од стотините 1 од ових дијелова? (Десети дио). Колико ових дијелова има у половини стотините? (5). А колико у петини? (2) Колико ових дијелова сачињавају 1 стотиниту? (10). За колико је пута већа стотинита од 1 од ових дијелова? (За 10 пута). За колико је пута мањи 1 од ових дијелова од 1 стотините? (За 10 пута). —

Учитељ покаже дециметар и упути их, по пређашњем упућивању, да покажу на њему стотиниту; па их пита: Шта је 1 стотинита од метра? (1 цм.) — Дијете покаже на метру 1 стотиниту или 1 центиметар, а учитељ му нареди, да преброји стотините подијеле стотините или центиметре, па пита: На колика се једнака дијела дијели стотинита од метра или 1 центиметар? (На 10). — Показујући метар, покаже се ученицима, да се и остали центиметри дијеле по на 10 таквих дијелова, па пита: Дијели ли се тако исто и остали центиметри? (Дијеле). Колико таквих дијелова имају 2 центим.? (20) Колико 3 цм.? (30), и т. д. А колико 10 цм.? (100). Што сачињавају 10 центиметара? (1 дм.). Који је дио од метра 1 цм.? (Стотинити дио). А који је дио од метра 1 дм.? (Десети дио). Што сачињавају 10 стотинитих? (1 десетину). Дакле, колико ових најмањих дијелова има 1 десетина? (100). А колико 1 дм.? У колико је пута већа 1 десетина од 1 овог дијела? (У 100 пута). А 1 дм.? (У 100 пута). Који је дио од десетине 1 од ових дијелова? (100 дио). А од 1 дециметра? (100 дио). Колико оваквих дијелова сачињавају 1 десетину? (100). А колико 1 дм.? (100). Колико ових дијелова има у половини десетине или дециметра? (50). У четвртини? (25). У петини? (20). У десетини? (10). У двадестини? (5). У двадестпетини? (4). У педесетини? (2). —

Колико ових дијелова има у 1 десетини? (100). У 2 десетине? (200). У 3 десетине? (300) и т. д. А колико у 10 десетина? (1000). Шта сачињавају 10 десетина? (1 цијело). Дакле, колико ових дијелова има 1 цијело? (1000). Што је 1 десетина од метра? (1 дм.). Што сачињавају 10 дециметара? (1 метар). Колико ових дијелова има 1 метар? (1000). У колико је пута веће 1 цијело од 1 овог дијела? (У 1000 пута). Који је дио од 1 цијелог 1 од ових дијелова? (1000 дио). Како се зове 10 дио од 1 цијелог? (Десетина). Како 100 дио од 1 цијелог? (Стотинита). А како се зове

1000. дио од 1 цијелог? (Хиљадити) — Ово дијете може погодити, а, у случају, кад не би могло погодити, по називима десетина и стотиништа, разјасни учитељ и назив хиљадити; па пита: Зашто се овај мали дио зове хиљадити? (За то, што је 1000. дио од 1 цијелог).

Колико хиљадитих има у 1 цијелом? (1000). Колико у половини? (500). Колико у десетном? (100). За колико је пута већи 1 цијело од 1 хиљадите? (За 1000 пута). За колика је пута мања 1 хиљадита од 1 цијелог? (За 1000 пута). Колико хиљадитих сачињавају 1 цијело? (1000 хиљ.). Који је дио од 1 цијелог 1 хиљадита? (1000. дио). Колико хиљадитих има у десетом дијелу од 1 цијелог? (100). Како се зове 10. дио од 1 цијелог? (Десетина). Дакле, колико хиљадитих има 1 десетина? (100). 2 десетине? (200). 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 десетина? — Колико хиљадитих има у 100. дијелу од 1 цијелог? (10). Како се зове 100. дио од 1 цијелог? (Стотинита). Дакле, колико хиљадитих има у 1 стотинитој? (10). Колико у 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 стотинитих? — Колико хиљадитих имају 10 стотинитих? (100). 20 стотинитих? (200). 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90 стотинитих? — Колико хиљадитих имају 11 стотинитих? (110 хиљ.). 12 стотинитих? (120 хиљ.). 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 стотинитих? —

Колико десетина има 1 цијело? (10). Колико стотинитих? (100). А колико хиљадитих? (1000). Колико стотинитих има 1 десетина? (10). А колико хиљадитих? (100). Колико хиљадитих има 1 стотинита? (10). За колика је пута веће једно цијело од 1 хиљадите? (За 1000 пута). За колика је пута већа 1 десетина од 1 хиљадите? (За 100 пута). За колика је пута већа 1 стотинита од 1 хиљадите? (За 10 пута). Који је дио 1 хиљадито од 1 цијелог? (1000 дио). Од 1 десетине? (100 дио). А од 1 стотине? (10 дио). Колико хиљадитих сачињавају 1 цијело? (1000 хиљ.). 1 десетину? (100 хиљ.). А 1 стотиниту? (10 хиљ.). За колико је пута мања 1 хиљадита од 1 цијелог? (За 1000 пута). Од 1 десетине? (За 10 пута). А од 1 стотините (За 10 пута). Шта је хиљадити дио од 1 цијелог? (1 хиљадита). Стотинити дио од 1 десетине? (1 хиљадито). А 10 дио од 1 стотините? (1 хиљадита). Колико десетина има 1 цијело? (10). Колико стотинитих има 1 десетина? (10). А колико хиљадитих има 1 стотинита? (10). За колика је пута веће 1 цијело од 1 десетине? (За 10 пута). 1 десетина од 1 стотините? (За 10 пута). А 1 стотинита од 1 хиљадите? (За 10 пута) Шта је 10 дио од 1 цијелог? (1 десетина.) 10 дио од 1 десетине? (1 стотинита). А шта је 10 дио од 1 стотините? (1 хиљадита). Колико десетина сачињавају 1 цијело? (10). Колико стотинитих 1 десетину? (10). А колико хиљадитих 1 стотиниту? (10) Шта је мање од 1 цијелог у 10 пута? (1 десетина.) Шта мање од 1 десетине у 10 пута? (1 стотинита). А шта мање од 1 стотините у 10 пута? (1 хиљадита). Шта је веће од 1 хиљадите у 10 пута? (1 стотинита). Шта веће од 1 стотините у 10 пута? (1 десетина). А шта веће од 1 десетине у 10 пута? (1 цијело). На што се дијели цијело? (На десетине). На што десетине? (На стотините). А на што стотините? (На хиљадите).

Колико дециметара има 1 метар? (10). Колико центиметара? (100) А колико милиметара? (1000). Шта је десетина од метра? (1 дм.) Шта је стотинито од метра? (1 дм.) А шта је хиљадито од метра? (1 дм.). Колико милиметара имају 2 хиљадите од метра? (2). Колико 3 хиљадите? (3). Колико 4, 5, 6, 7, 8, 9 хиљадитих од метра? — Колико милиметара имају 10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, хиљадитих од метра? — Колико мили-

метара имају 100, 200, 300, 400, 500, 600, 700, 800, 900 хиљадитих од метра? Колико центиметара има 1 дециметар? (10). А колико милиметара има 1 дм.? (100). Шта је десети дио од 1 дециметра? (1 дм.). А шта је 100 дио од 1 дециметра? (1 мм.). Који дио од метра претставља 1 мм.? (100 дио). Колико хиљадитих од метра има 1 дм.? (100). Колико дециметара чине 100 хиљадитих од метра? (1 дм.). 200 хиљадитих? (2 дм.) Колико 300, 400, 500, 600, 700, 800, 900 хиљадитих од метра? — Колико милиметара има 1 дм.? (10). Шта је 10 дио од 1 центиметра? (1 мм.). Колико хиљадитих од метра има 1 цм.? (10). Колико центиметара чине 10 хиљадитих од метра? (1 цм.). Колико 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90 хиљадитих од метра? —

Сличне покушаје и питања треба чинити и са другим мјерама десетичног система, које дијељењем допиру до хиљаде дијелова, као: са хектолитрима, килограмима или грамама, са километрима, са кубним метрима и т. д. Овдје треба највише питати, да се дјеца боље упознаду са хиљадитима, т. ј. са хиљадитим дијелом онога, што се дијели. Послије се из вишег броја хиљадитих добијају виша именована, не само десималног система (десетина и стотинитих), већ и праве десетичне подјеле (дециметара и центиметара.) У главном, овдје питања морају бити највише упућена на даље упознавање хиљадитих са познате основе. Знајући, колико чини хиљадити дио од неког цијелог, треба знати, колико хиљадитих од тог цијелог има 1 његова десетина или 1 стотинита. Питања треба да су јасна, разумљива, кратка али одређена.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE
DURĐE
CRNOJEVIĆ

Чудеса из живота појединих Светитеља.

О Св. Тројици.

(Из житија св. Спиридона Тримитанског)

На првом васијонском сабору 325 год., кад је била препирка са Аријанцима о Св. Тројици, Св. Шпиридон Чудотворац, којег се Св. мошти налазе данас у Крфу, да би увјерио невјернике, да је заиста један Бог, а у три лица, узео је комад опеке у једну руку и стискао, и из те опеке изашао је наврше огањ, доље је изцурела вода, а у руци је остала земља, и тијем је чудом потврдио невјерницима, да је заиста један Бог у три лица, која су међу собом „једносупна и неразјелна“. (Виђи житије св. Шпиридона 12 децембра).

Мртви костур говори.

(Из житија Св. Макарија Јегипатског 10 јануара).

Један пут Св. Макарије путујући кроз пустињу наишао је на један костур, који је стајао над земљом, незакопан. Св. Макарије помоливши се Богу дохвати својим гвозденијем штапом онај костур и упита га, ко је он.

Костур му на то одговори: „Ја сам жрец, старјешина незнабожачкијех свештеника, који смо живјели на овом мјесту“. Св. Макарије га тада упита: „Кажи ми, како вам је у паклу и имате ли икад икакве олакшице?“ Костур му одговори: „Имамо, оче, само онда, кад се ти молиш Богу за све оне, који су у паклу, тада осјећамо неку олакшицу од великих пакленијех мука“. Старац га Макарије тада упита: „Кажи ми, какве су муке и каква је то олакшица?“ Он му тада одговори: „Колико је високо небо од земље, тако је велики огањ, у коме се ми налазимо. Тај огањ нас обузима и пали са сваке стране, тако, да ми један другога видјети не можемо, а кад се ти, оче, помолити за нас Богу, тада се огањ мало разриједи, те можемо виђети један другога и то је та олакшица, коју добијамо ушљед твојијех молитава“. Св. Макарије заплаче и рече: Тешко човјеку и оном дану, у који је он преступио Божију заповјед. Св. Макарије опет га упита: „Кажи ми, има ли већијех мука од тијех, те се ви у њима налазите?“ Он му одговори: „Имају још веће муке, које се налазе још дубље под нама у томе пакленом језеру“. Свети Макарије га опет упита, ко се налази у тијема дубокијем предјелима пакла, и ко је то те је грешнији од њих, који нијесу познавали Бога? Он му на то одговори: „Ми који смо били незнабошци, и који смо се клањали идолима опет имамо неку малу олакшицу у паклу, а они који су знали и познали Бога, па су одступили од Њега и Његове науке, они се налазе ниже нас и у већијем мукама“... „Той же рабъ вѣдѣвий волю господина своего, и не уготовавъ, ни сотворивъ по воли его, биенъ будетъ много. Не вѣдѣвий же, сотворивъ же достойная ранами, биенъ будетъ мало“ (Лука XI. 47—48).

Змија се претвара у злато, а злато у змију.

(Из житија Св. Шпиридона Тримитанског 12 децембра).

Један човјек јако је био осиромашен и понао је код Св. Шпиридона, да би му дао штогод. Св. Шпиридон налазио се у башти, и кад му је овај сиромах понескао да му штогод дадне, пошто немаше му ништа дати обрати се у своју башту и види гдје мила змија и онда рече томе човјеку: „Иди и ухвати ону змију за реп“. Онај човјек знајући светост својега побожнога Архипастира и имајући тврду вјеру у његове ријечи пође и ухвати је, но чим је он ухватио за реп, Св. Шпиридон прекрети ону змију штапом, и змија се претвори у злато. Св. Шпиридон тада нареди оное сиромашу, да иде и да је прода, па кад стече, да му то злато поврати. Овај човјек пође прода оно злато и доста се обогати. Послеје неког времена он донесе комад злата, да поврати Св. Шпиридону зајам; но кад је дошао код њега нашао га је такођер у башти и пружио му је да му поврати оно злато. Св. Шпиридон му нареди, да баца оно злато у траву, који одмах и изврши његову заповјед. Св. Шпиридон прекрети штапом оно злато и од њега се опет претвори змија. И тако учињенијем чудом тај се сиромах обогати, благодарећи Бога и његовог угодника Св. Шпиридона Тримитанског.

Одсјечене главе опет прирастају.

(Из истога житија).

Кад је благочастиви и велики цар Константин издао наредбу, да се сакупи први васионски сабор, и да се уклоне вјерске неусугласице, које је

позвала јерес Аријева, тада су сви Православни Архијереји похитали у Никеју на тај сабор, да бране Православље од безбожнога Арија и његових сљедбеника. Међу Архијерејима, који су путовали у Никеју на сабор, на којем је сами цар Константин пресједавао, био је и Св. Шпиридон са својим ђаконом. У путу јашући на два коња, он са својим ђаконом сврате да преноће у једну гостионицу. Коњ, на којему је јахао Св. Шпиридон, био је бијел, а они други, на којему је јахао његов дјакон, био је црн. Пошто је било путника Аријанаца — јеретика, који су такођер хитали у Никеју, да одбране своју јерес од правосјерујућих хришћана, који су у друштво позвали и многе незнабожачке наученаке, само да би боље побједили на сабору, гледали су, да којим буди било средствима осујете пут многијем хришћанскијем Архијерејима. Тако видећи, да је и св. Шпиридон кренуо са својим дјаконом на сабор, привуку се по ноћи и закољу му оба коња, т. ј. осујеку им главе, да не би могли приспјети на сабор. Кад се у јутру дјакон дигао, да опреми коње и кад је видио шта се догодило, врати се плачући код Св. Шпиридона и каже ми све. Свети Шпиридон нареди дјакону, да оне главе опет принесе к вратовима коња и да ће они помоћу Божјом опет бити здрави. Дјакон пође и у оној узбуђености, а како је била зора и доста мрачно, није погодно да стави сваку главу својему труп, него стави ону главу са бијелог коња на црни труп, а главу с црног коња на бијели труп, и коњи одма постану живи и здрави, и тако Св. Шпиридон продужи пут са својим дјаконом на сабор. Ово је чудо изненадило многе невјернике и јеретике, и неки су од њих одма пристали узв. Шпиридона.

ВИБИЛИЈЕ НА НЕБЕСИМА.

Св. Јован милостиви, Патријарх Александријски, не само што је био милостив, него је и друге учио милостивости. Он је позвао једнога Епископа по имену Троила, који је био врло среброљубив и тврдица.

Да би га од тога, којим буди било начином спасао, позове га један пут са собом да иду, да посјете болницу. Кад су тамо дошли, онда св. Јован рече Епископу Троилу: „Оче Троиле, ево је сад за вас испала прелијепа прилика, да покажете вашу доброту и да удијелите што год овим болесницима, који ће се за вас Богу молити.“ Троилу је било тешко и стид га је било одрећи се Патријарху при толико лица и извади кесу и раздијели болесницима 30 златница и од жалости разболи се и леже у постељу. У то вријеме патријарх Јован милостиви пошље к њему посланика и позове га к себи на вечеру. Епископ Троил лежао је у постељи и није могао поћи, него је казао, да је слаб. Св. Јован милостиви сјетно се, што је Троилу, и одма узв. 30 златница и пође код њега и затече га у постељу. Кад је дошао код њега рекао му је: „Ево, оче Троиле, ових 30 златница те си ми данас узајмно у болници.“ Троил радосно узме паре и заборави на своју болест и пође са Патријархом да вечера.

Св. Јовану милостивоме много је жао било, што је такав тврдица Троил, а још будући пастир народни, који треба, да даје примјер другима, те због тога св. Јован те исте ноћи, пошто је Троил пошао кући, паде на кољена пред иконом Христовом и почне се молити Богу, да обрати Троила са кривога на први пут, и молитва његова била је услишана.

Те исте ноћи, кад је владика Троил пошао да спава, усније сан и у њему види, да се обрео на небу и да види један величанствени двор,

украшен сваком љепотом, а у њему пјевају анђели. На вратима тога двора стојао је натпис: „кућа и обиталиште владике Троила“. Каква велика радост обузела је срце Тројилово, кад је видио своје име написао на тој красивој палати. Но, уколико се он тијем наслађавао, у толико је дошао један страшни анђел и рекао онијема, што су се у двору налазили: „Одмах скините тај натпис и мјесто њега ставите други, јер је Троила презрио имати такав двор и продао га је Јовану милостивоме, за 30 златанаца, и то је дом његов, у коме ће као достојан њега вјечно живјети.“ Троила се у томе јаду пробуди и познаде гријех својега тврдичлука и среброљубља и одмах пође код патријарха Јована и исповиједа му све. Св. Јован милостиви добро га поучи и упути правим путем. Од тога времена епископ Троила постао је милостив према свакоме. (12 новембра. Житије св. Јована милостивога).

Н. С. богословац.

СТ А Р И Н Е

Србуља молебник манастира Цетињскога у Јерусалиму *)

Натписе ове старине показао сам при руци приликом доласка Високопреосвећеног Митрополита *Митрофана* у Москву, са којим сам и ја као словенски гост на Кијевску свечаност из Црне Горе пошао у *Троицко-Сергијев* манастир 23. Јула 1888 год. Овај натпис је у ваварјатију лавру руску, којом управљаше вриједни и високонаучени Архимандрит Леонид, који нам лично показа све просторије и знаменитости ове велике руске богомоље. Он је за успомену доласка Митрополита Црногорскога поднио свој рукопис са својеручним потписом следећега садржаја:

„Поднесена Его Высокопреосвященству Митрополиту Черногогорскому Митрофану сия лѣтписѣ Цетиньскаго монастыря отъ Архимандрита Леонида Настоятеля Троицко-Сергиевой Лавры на „память“ въ день носѣщенія Лавры 23. Юля 1888 года.

Р. S. Поднесенная рукопись находится въ библиотекѣ Графовъ Уваровыхъ въ селѣ Порѣчьѣ Можайскаго Уѣзда Московской Губерніи.

Архимандритъ Леонидъ с. р.

Пријение доносимо од ријечи до ријечи: Молебникъ или Богородичникъ т. е. канонъ Святи Богородици N-го 8. гласовъ Словенскога Черногогорскога писма 1602. года 118. листовъ.

Листъ 1. об. На оборотѣ прваго бѣловаго листа слѣдующая надписъ: мѣца априла день 16. на разару манастира цетиньскога, кои бѣше обаленъ лета 7... с'ен. (сентябра) отъ заповѣди Цареве пашомъ Скадарскіемъ Сулейманомъ Бсубеговиѣмъ прве године дође Владика саад съ калуѣрима изъ Махина на Ловѣнѣ и отоленъ сиде на Цетине, и пође на Скадръ и

*) Ову је србуљу писао калуѣер манастира Добриловине, кога је име немогућно прочитати, а понио је из Цетињског манастира у Јерусалиму проигуман Василије, коме су дате неке светине ради скупилања милостиње; са ове србуље, биљешке преписао је налазећи се тамо мисионер Архимандрит Леонид. Ф. Радичевић.

глоби га папа двіести и педесеть хиладъ піастров, и та лето и оградисмо вигань по пемь друго лето кулу (башню) ниже вигня и въ лето пошту, и паки поновиша вигань лето четврьто оградисмо клачину у дно поле кодъ пута тако знайте ере смо тако било и....

Листъ 2. Заставка (плетенъ) красками. Подъ нею киноварью и визью: съ Богомъ начинаемъ Богородичники Пресвятѣй Б'дци осми гласовомъ въ суботу вея на вечерни, капонъ на молбу пресвятѣй Б'дце гласъ 1. п'вень 1. прмосъ: лютію работи из'имъ начало: оужасоше се страхомъ вси царице ...

Въ концѣ сей страници записъ писца: Благоволеніемъ о'дца и пос'ще-шеніемъ сына и с'вршеніемъ ст'аго д'ха списа се сія святаа и б'жственаа и д'шеполезнаа книга глаголема м'олбникъ, отъ бытіа въ лето 7010. кроугъ солнцу 26. лугъ 4—е злато число 7.

Съ верши се м'сяца априла 22. день оу Шудисови, о семь трудни смирени и многогрешни въ иноцѣхъ цо, вх iv хѣв звѣдѣтъ ѡвѣдокъ ѣжнтмъ ѡ на зцагъ венѡіа. ѡѡѡѡ.

18. обор. Да се зна како Б'жією милостію въ монастирь святы зовоми Цетине доиде прсвещены Патріархъ Пекеки Кирь Арсеніе при Митрополиту Висариону Черногорскомъ и при Игумену Сави, і Еромонаху и Клисiarху Теодору и собратіями, азъ грешни проигумень Василіе Еромонах отъ монастира Добриловине (у Херцеговини) тогда придохъ с'тимъ старіемъ на Цетине и тогда дастъми п'бгове свитие писаніи на духовное исповѣданіе на Чрвную гору и на приморье и на племена иже тко хочеть исповѣдати се въ лѣто 7158. И тогда прими Кесарева войска васа места на Косову и Пельградъ и на мѣста мисгай. И придоша со старіемъ четири калуѣра неговара зовоми Хаїи Василіе Еромонахъ, Архидіаконъ Давило и Висентіе и Атанасіе заскалъ и стаще 4. дин на Цетине и отолен се врати патрагъ преко Пудъ у Никшиѣ.

и 118. обор. Въ лето 6998 (1490) придоша на Цетинѣ у мѣстахъ Јовъ Црноевикъ. Въ лето 7— тисуцно 155 (1647) како бистъ п'зва ратъ Ва лето 7175 (1667) како бистъ велика потресъ Ва лето 7152 (1644) како бистъ потопъ у манастиру на Цетине. Ва лето 7193 (1685) престави се Владика Рувим Б'льсвикъ и въ то лето погибе Баа Пивлянинъ съ дужиномъ отъ проклетога Сулеймана Паше изъ Бушата и пороби манастирь нигда ница неоста.

Ва лето 71.. како прими Генерао Примо Нови и поче га тући, и по усѣкновеніе Јованово узе га за м'сець. Ва лето 7188 (1680) како узе Султанъ Мехмедъ Кандію глаголеміи Критъ и то лето умири се Царъ и Дуждъ.

Филип Радичовиѣ.

Врањско-Матагушка црква у Турској

Црква Врањско-Матагушка налази се између Врања и Матагушка, на један километар од црногорске границе, са западне стране врањскијех главица. Говоре, да су те главице прије биле вакуф, а сад је једна црквена која се издиже одмах иза цркве, једна ладнашка, а остале су врањскијех турака и катина. Хришћани врањски имају врло мало од тихъ главица и то само двије три куће, које су у подножју њиховом. Такође говоре, да је црквено било земљиште, на којему су посађени врањски виногради, којих има 300 мотика, * тако исто и главица, која се издиже источно од вино-

града; сад главица црквена није, а од винограда само је половина (150 м.) црквено. Црквене винограде држе турци, латини и хришћани, дајући доходак 4-ту оку. Ово потоње важи само за хришћане, а остали ни 10-ту оку не дају.

Брањско-Матагушко гробовље, које је око цркве, запрема земљиште од 6—7 рала. Свако браство има своје гробовље, а виша половина не зна се чија је. Који Брањанин или Матагушанин (ови потоњи већином се копају у гробовљима Голубовачке цркве) — новонасељеник — нема своје гробовље, тај га мора отварати на ново, а ако би ко раскопао гроб за мртваца у гробовљима другог браства, који драго од овијех, чије је гробовље, пошао би и забранио овоме, што је ископао гроб, укопати мртвога. Догађало се је, да због овога дође до убиства.

Храм овај, који је посвећен св. Николи чудотворцу, висок је око 5 метара, широк 6, а дуг 10; на њему је само 1 прозор са јужне стране и тај је тако узак, да не може ући човјечија глава. Зид предње листре, на којој је назидано кампањело, за једно звоно, дебео је близу три лакта. Над вратима нема никаквог натписа, само изнад горњег прага врати узидани су неки мермерни камени, који су ишарани различитим фигурама: квадратима, звијездама и др. Храм није волтан, него мјесто волта иду штице одмах испод тигала. Олтар је уздигнут од праве цркве само за један степен. Преграда између цркве и олтара или иконостас је од штица, који је састављен с сводом; на иконостасу су двоје двери: царске двери и с лијеве стране мале двери. Иконе су изображене просто на штицама без икаквог оквира, само с натписом свена. Како су штице старе, па почеле трунути, то је на мјестима мјестима боја отпала и ријетко која икона да је цијела. На солејама, на једној и другој страни налазе се двије налоње за чатбе. Пред иконостасом стоје два гвоздена свијетњака, изоштрена на врху, за прилепљење танкијех воштачијех свијећа и три кандила од тенеће, обојани и украшени наоколо у три реда малим ромбодастим трепетљикама, такође од тенеће и обојани разним бојама.

У олтару, на св. трпези, находе се два свијетњака од туча, а на проскомидији један, такође од туча. Иза св. трпезе издизао се је, до прекланске 1894 године, један древни крст; сад тога крета нема.

Од црквенијех утвари и свештенијех одежда ова је црква имала двоје пари до 1894, а од тада до данас нема ни једне, него те, што се с њима служи, позајмљене су привремено, док се друге добаве. Једном ријечи, могу казати, да од свега, што је за вршење богослужења неопходно нужно, има само књиге, а друго ништа своје, што би служило за употребу. Од књига има: два октоиха, двије минеје празничке и двије опште, два псалтира, један часословац, један апостол, два пентикостариона, један триод, један службеник, два еванђеља, једно мало еванђеље, обучено у велуд и једно велико, које је дебео близу 8 центиметара; на овом еванђељу било је, до прекланске 1894 год., распеће и четири евангелиста сребрна, а сада тога нема. На листовима овог еванђеља нашао сам ове ријечи: Пресветлаго императорскога величества, пожаловане васеруспские императрицы Елисавете Петровней, ка преобшченому митрополиту Скендерескопу и Приморскому, Цѣтинскому к'в Савви Нѣгушу Петровичу, васанкѣ Питерь.Бургъ: лѣта 1894-го маја 3.

Паки же ево преос'щенство пожаловалъ кристианомъ подгоричкимъ и приложи сие Ев'лге храму св. Георгіа, да служимъ той с'т'и церкви вовѣкъ аминъ. Дата..... Димитри..... 1) љта ѡмъз мѣа януара ѡ на Ц.тине.

Ово је, што сам до сад написао само опис храма с мало додатака, а у идући број изаћи ће историја његова, која је много значајнија.

П. Зећанин.

Извјештај о основним школама црногорским у школ. години 1894—5.

(Саопшћава се у изводу).

Ревизор: учит. Марко Лековић.

V. Школа у Шекулар (нах. Васојевићи).

Испит је држан 24 и 25 јуна 12 сати, а писмени ревизор. посао за тијем је обављен.

Школа је троразредна са I, III. и IV. тим разредима. Уписано је било с почетка године у I раз. 3, у III раз. 22, а у IV раз. 30. На испиту су изашли и испитани били у I раз. 4 у III раз. 21, а у IV раз. 29 ученика. По један што су изостали од испита, а један од њега, како учитељ каже, двојицу болијест, а један из III њег разреда ослабоћен је од школе због слабог понашања и успјеха у науци. — Сви су православне исповиједи. Двојица су само повтаравали III-ћи разред. А понављали би, ако школа овди остане ове године: два у I. разред, три у III-ћи раз., а четири у IV разред.

Испитани су од свију разреда, 3—7 ученика по сваком предмету; а а предмет, који се тиче свију разреда, испитиван је непрекидно од млађих к старијима

Укупни успјех показан о испиту из:

Закона божијег, 4+, српског језика 5, славенског читања 4—, геометрије 4—, земљописа 4—, историје 4—, природописа 4, поз. човјекова тијела 4, краснописа 3^{1/2}, цртања 3^{1/2}, пјевање 3, гимнастике 5, чистоће школе ношје и држања ђака 4—, дисциплина 4—. Успјех показан у:

I-вом разреду	скоро врло добар,
III њем	више врло добар,
IV-ом	више но врло добар.

Показало се, да су сви наставни предмети разређени у довољном обиму по наставном плану.

Редовни рад у овој школи отпочет је 2-ги октобра. Дневно је рађено 4—5, а љети 5—6 сати; а учињено је радних дана у току школ. године, по учитељевоу казивању и билежењу, 179, које је учитељ проводио при

1) Гдје су тачке значи, да је било избрисано, те се није могло прочитати.

раду међу ученицима све, осим два дана, те је по потреби својој и школској, каже, морао осуствовати и без замјеника школу оставити.

Родитељске скупове држао је два пута, с почетка године и о Савиндану; први у корист уредног пошљања ђака у школу, а други ради увећања ове школ. славе, причем се старао истаћи важност школовања и наставе. Три пута је изводно ђаке у шетњу, ради проучавања природе и земљописа — топографије.

Ови учитељ свршио је науку у Призренској богостовији и слушао је приватно за неко вријеме курс учитељске школе у Биограду.

Важних погрјешака у настави нијесам му нашао. Само у историји осуствује му примјенљивост и развијајући не значај; у природопису — особито физици такође нема довољне примјене и развијајућега начина и системног методичког залагања; у рачуну при разноименим разломцима употребљавао је сложни начин решавања задаће у мјесто простијег и лакшег, те ученици нијесу одговором показивали да је научна њихова својина. Друкчије му стоји методични начин предавања у српском језику. Ту је потпуно постигао мјеру: разумљивог, логичног и јестетичног читања. Довољно је обрадио и граматику у два старија разреда; али у практичкој употреби српског језика код ђака није отарасио провицијализма — штећења говора, који треба углађивати код ученика. Такође треба му обраћати мало више пажње на буђење у ученика народосног самосазнања и поноса у овој пограничној школи.

Како сам дознао, Арпад у овоме мјесцу овој школи подигнут је више прошле године. Владање и држање учитељско у школи досљедно је, а ван школе није се ништа показало, чиме би се осуђивало његово владање. Казивао је ученике и тјелесним казњима, ради чега је једитко пожалио, да је употребљавао ударе по глави и по лицу, и да му је дуго за ува и за косе. Предупредио је међусобне ђачке свађе; и према своме свањању настаивао је да навикне ученике на самостално размисљавање и расуђивање о науценоме; да васпита у њима ваљане и честите карактере.

Овди се имаду школ. протоколи: дневни и годишњи, прихода и расхода и др. Административни писмени акти и држе се и воде се у реду.

Школарина и ове године скупљено је уз Држав. дацију 3% процента и приход је износио ф. а. в. 78·19; а израсходовано је на најпрече школске потребе ф. а. в. 45·32, те у школу касу преостају на расположење школе ф. а. в. 32·85. Како скупљање прихода тако и расход учињени су по закону и цјелиходно.

Школско здање на дивном је положају, но одвећ тјесно за ђаке и за учитеља. Према броју ђака ове године падало је на појединог 1·65 кубичног метра у учионици. Овди је и стан учитељев, у коме је учитељ принуђен био становати, али је врло тјесан и неподесан. То увиђају и мјесни општински старјешине и обећају се продужити школ. здање, ако им се школа непомична остави, одма ове године. Племенски капетан Вуксан Ранчевић и мјесни надзорник Милија Николић (изабрат за надзорника ове године, с свима виднијима општинарима моле високу просвјетну Управу, да им не затвара школу, за то нето се отвара школа у Велику, (која ради са овом на измјенице), јер се ови њом не могу ни најмање користити, а ћеце за своју школу имаду и одвише.

Предлажем и овим ову њихову молбу, пошто је ова школа неопходима сваке године, јер осим мјесне ђеце, које је пуно ову би школу похађала прекогранична ђеца у знатном броју. При томе ова општина као и друге васојевићке општине не жале ни труда ни трошка на школске сврхе. Мјесни надзорник је показао врло добру наклоност и услугу школи.

Школска училиа, која још фале, предложено је да се набаве, што је безспорио обећано на вријеме учинити, ако школа продужи рад идућег семестра школског. Такође је ријешено одредити школ. башту и обратити на њу већу пажњу.

VI. Школа у Тречча (нах. Васојевићка).

Испит је држан 25 и 26 Јуна 11 сати. За овим је свршена остали писмени рад ревизије.

Школа је са четири разреда I, II, III, и IV-им. С почетка године уписано је у I раз. 27, у II раз. 11, у III раз 11 а у IV разреду 9. ученика вјероисповједи православне. Толико их је било и при испиту и сви су били испитани. Исти разред понављају у I разр. 7, а у остале разреде није учитељ ни једног оцијенио за понављање истог разреда, каквих, доиста имаде приличан број.

И овди, као обично, испитивани су у разреду 3—7 ученика по сваком предмету а предмете, који се тиче у све разреде испитиван је редомнице до краја.

Успјех показан о испиту укупно у разреде, из:

Закон божјијег 3+, српског језика 3+, рачуна 3—, словенског читања 3—, геометрије 2+, географије 4—, историје 3—, природописа 3—, познавања човјечијег тијела 3+, крстописа 4—, цртања 3+, пјевања 3—, гимнастике 4, земљорадње и сточарства 4.

Чистоће школе, ношње и држања ђеце 4—, дисциплина 4—.

Према томе успјех показан о испиту у:

I-вом разреду	довољан,
II-гом	” више добар,
III-ћем	” ” ”
IV-ом	” скоро ”

Ова је школа приватца и посвећена уз то на особита начела. Учитеља плаћа општина — ђачки родитељи — на свако ушколовано дијете 2 фијорипа и једног радника учитељу дају. Школа је смјештена у једној приватној, тијесној и у сваком погледу неподесној — за ту потребу — кућници. Поврх свега, учитељ је, како се бар сам признавао, у тешкој материалној оскудици са дробном фамељом, тако да су му мисли и пажња често скрећане о насудиној домаћој потреби. Те тако у овоме извјештају не могу се држати реда, којег се треба обично држати у излагању ревизорског извјештаја:

Нешто околности положаја, а нешто и интелектуална спрема и оспособљење учитељево спречавали су га да у многоме не достигне захтјевани успјех. Настава му од чести рамје и по обиму и по каквоћи у свијема предметима: У I раз. једни тек познају гласове, други читају у буквару

а неки чак и у читанки. Рачун у III-ћем и IV разреду проћен је једва у четири проста вида. У тијем границама крећу му се и други наставни предмети. — Све то ја објашњавам простим узроком: Учитељ је незгодно игнорирао захтјеве педагогике и методике и подхватао се да обучава сам четири разреда без сваких средстава, којима би се у томе помогао, само да му буде што већи број ђака. Ова школска опћина, жудна школе и наклонена к њој како само Васојевићи могу бити, није учитељу спречавала тиј поредак. Њима је право ма како, само да им ђеца не остану само без школе.

Редован рад отпочет је 1-ви октобра. Дневно је раћено 6 и више сати, како је учитељ расположен био вољом и доколицом. Учинио је, каже, 179 радних дана. Ђако похађање школе хвалио је, а сам он није остављао саме ђаке при настави. Ишао је с ђацима у оближе шетње; држао је и један родтељски скуп — те је и прво и друго употребио на васпитану сврху ђака. Што гођ је и колико гођ је знао и могао чинио је наставу разумљиву и наочигледну; а према томе упутивао је ученике на самостално размисљање и расуђивање о наученоме, и наставао је да буди у њима ваљане и честите карактере. Али најбољи успјех показао му се у области земљорадње и сточарства.

Владање учитељево како у школи тако и ван ње, — добро је. У опште је довољно вољен и поштован. Трудољубље му је добро, али само у предавању, а не у његовој спреми, која је свакоме учитељу мање више потребито — за предавање. Употребљавао је тјелесне казне, али не ударе по лицу и глави или чупање за ула и косе — јер се нико за то жалио није; и у опште старао се да тјелесне казни не употребљава осим у неходимим приликама. Међу тим предупредио је међусобне ђачке свађе — тучење и зађевице.

Учитељ је изучаво само земљодјелску школу бившу на Даниловграду и приватно је, каже, био њеко вријеме у њекој Биоградској средњој школи.

Постављен је за учитеља 1882 год., те је по разним нахијама учитељевао, али декрет није добијао. Овди он био би жељен и довољно вриједан учитељ, кад би имао колико гођ сходну Државну платиду и рачунао се стаалан учитељ. Сигурно он би тада силније хрвао да задовољи своје учитељскоме позиву.

Не само да је овди у свему неподесно школско зданије, као шао рекох, него ова школа нема ни учила никаквих. Тако исто ни школских протокола овди нема никаквих, осим једног дневника. Школарине није скупљено. Глоба није узимато. За најнеобходимију школску потребу оставио је племен. Капетан и мјесни Надзорник 11 ф. а. в. из законитих општинских дохода. Једном ријечи, ова школа не може даље опетати на ова начела, ма да је доиста овди потребита стална школа.

Увиђајући своју мјесну потребу, преставници ове општине једногласно моле врховну просвјетну Управу, да им дозволи и дарује сталну Државну школу. Па све што је општина дужна односно подизања и уређења новог зданија, било новац или рад, општина би добровољно и живо све измирила.

Ја препоручивах и јошт двије васојевићске школе, да се усвоје и стално утврде, увиђајући истинску потребу. Али ову школу и поврх оних,

— кад би могуће било, препоручујем. Она је на особито угледноме мјесту, Њу највише похађала би загранична ђеца чак до Берана, из простране и густо насељене општине.

ЦРКВЕНИ ГЛАСНИК.

Одликовања. Његово Височанство Књаз и Господар Црне Горе и Брда изволио је својим превизишњом благоволењем одликовати: *другим* степеном ордена Данилова реда: Преосвећену господу епископе жичког Саву, тимочког Мелентија и нишког Инокентија; *трећим* степеном: протосиђела и професора Богословије уредника „Весника Српске Цркве“ и „Мира“ госп. Виктора, протопрезвитера града Београда г. Новицу Лазаревића и протопресвитера и предејдника београд. духовног суда г. Васу Милића, *петим* степеном: протођакона саборне биоградске цркве г. Тому Стојановића и *петим* степеном писара духов. суда ђакона г. Јевтимија Поповића. Осим ових одликовани су многи цивилни и војнички достојанственици.

Епископ Гаврило Змејановић. Данас прије подне било је у овдашњој митрополитско-катедралној Цркви А посвећење високопреосв. г. епископа *Гаврила Змејановића* за епископа ишачке дијецезе, пошто је његов синодеки избор савршен 18. маја, а највишом одлуком од 14. јунија о. г. потврђен. Свечаност у цркви и затим епископски дворски ручак текао је по уобичајеном церемонијалу. Дан прије тога било је вечерње са тајном вечером, гдје је нови епископ изјавио, да прима епископско достојанство и с њим скопчане дужности. Црква је била пуна свијета обојег пола и јуче и данас а било је доста и страних гостију, особито из Новог Сада и Вршца као и из мјеста рођења епископова, Добановаца. Тајну вечеру и литургијску службу свршили су *Патријарх* и владика Мих. *Грујић* са архимандритима Платоном *Телеки* и Митрофаном *Шевићем* и многим другим свештенством. Владика Јеремија *Мађаровић* дошао је био у Карловце, али није могао доћи у цркву, јер се поболело од пута. Новопосвећени владика Змејановић држао је радољубив и памрнотеки говор. — Новопосвећени епископ *Гаврило Змејановић* родно се 35. августа 1847. у Добановцима (у Сријему). Родитељи му бјеху јереј Михаило *Змејановић* и Ева рођ. *Андрејевића*. Свршио је српске основне и њемачке грађанске школе, вишу гимназију и богословију у Ср. Карловцима. Затим је свршио економску академију у Аленбургу, Од г. 1870. до 1882. забављао се економским и природним наукама На На позив патријарха Германа Анђелића закалуђерио се и студио у братство манастира Крушедола. Отуда је отишао за војничког свештеника код босанско-херцеговачке војске. За трајања те службе од 1882. до 1891. био је и катихета у средњој школи у Сарајеву. За вјерно и савјесно његово службовање обдарило га је Његово Величанство цар и краљ *Франц Јосиф I.* златним крстом са круном за заслуге, а патријарх Герман Анђелић црвеним појасом. Г. 1891. добио је управу манастира Крушедола и исте године

проведен је за протосинђела. Саборски одбор повјерио му је надзорништво над народно-црквеним добрима, коју је службу он вршио све до мјесеца децембра 1895. Г. 1894 произвео га је Њег. Светост патријарх *Георгије* за архимандрита крушедолског а 1895. постао га за свога мандатара у упражњеној епархији вршачкој, за којега је највишом одлуком од 18. марта о. г. и именован.

(„Наше Доба.“)

Љ.

Против енциклике. Овијех дана био је у Бечу у хотелу Вибергу збор старокатолика, евангелиста, православних и англиканске цркве, да протестују и заузму положај противу пошљедње папине енциклике „*О јединству цркве.*“ Извјестилац Чех, старокатолички свештеник, говорио је „о проглашењу догме непогрешљивости папске до пошљедње енциклике Лава XIII о јединству цркве:“ за тим је професор Дерфлер предложио резолуцију, у којој се збор изважава противу тога, да папа има права да предаже, да се јединствене хришћанске цркве претоне у римокатоличку. По краткој дебати усвојена је ова резолуција.

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA

Призренска Богословија. Наставница у шк. год. 1895/6 било је 10 ученика: у I разреду уписано 40 свршило 34; у II раз. уписано 38 свршило 38; у III раз. уписано 51 свршило 48; у IV раз. уписано 47 свршило 47; у V раз. уписано 28 свршило 28; у VI раз. уписано 18 свршило 18; свега уписано 222 свршило 213.

Од ових становали су у заводу 150, а ван завода 77. Свега 227 ученика.

По мјесту рођења било их је: 1) Из Призрена и околине 84, — 2) из Таковике 2, — 3) из Пљеваља и Пријеноља 11, — 4) из Приштине и околине 21, — 5) из Гњилана 8, — 6) из Сјенице 3, — 7) из Новог Пазара 4, — 8) из Тетова и околине 6, — 9) из Дибре 6, — 10) из Беранске Нахије 9, — 11) из Скопља и околине 13, — 12) из Скадра 4, — 13) из Босне 2, — 14) из Пећи 5, — 15) из Вучитрна и Митровице 6, — 16) из Гостивара 5, — 17) из Куманова 10, — 18) из Кратева 5, — 19) из Велешке Нахије 3, — 20) из Колашина 3, — 21) Битоља и Орида 3, — 22) Краљевине Србије 7, — 23) Књажевине Црне Горе 6, — 24) из Књажевине Бугарске 1, — свега 227.

По породицама ученика било је: 1) свештеничких синова 46, — 2) трговачких синова 29, — 3) занатлијских синова 82, — 4) учитељских синова 6, — 5) Сељачких синова 64, — свега 227.

Према успјеху по годишњим резултатима и испитним оцјенама свршило је школу:

у I, II, III, IV, V и VI

а) с одличним успјехом	3	3	5	2	3	2
б) „ врло добрим	5	5	19	24	11	10

в) " добрим	7	11	10	7	2	6
г) " 1 слабом оцјеном	2	6	8	8	8	—
д) " 2 ма славим оцјен.	2	4	2	3	3	—
ђ) остали су да понав- љају разред	21	9	7	3	1	—
свега . .	40,	38,	51,	47,	28,	18

Од 227 уписаних ђака у току ове школске године напустили су добровољно школу свега 9 њих, а свршило је 218 свега.

За учитељска звања савјет је огласно као способне ове свршавајуће ђаке :

1. Здравко Тасић	с одличним успјехом
2. Милан Никшић	" " "
3. Атанасије Петровић	са врло добрим "
4. Владимир Петровић	са врло добрим "
5. Љубомир Булатовић	са врло добрим "
6. Радивоје Орловић	" " " "
7. Милутин Вукић	" " " "
8. Нађа Живковић	" " " "
9. Пантелија Мавдић	" " " "
10. Петар Ђићарић	" " " "
11. Душан Некић	" " " "
12. Тома Бурковић	" " " "
13. Благоје Петровић	са добрим успјехом
14. Обрад Поповић	" " "
15. Младен Стојановић	" " "
16. Никола Ружић	" " "
17. Харидампије Ђурђе	" " "
18. Јанко Ђорђевић	" " "

којима су издата и свједочанства о учитељској спреми.

Босна и Херцеговина. Срби у сарајевској гимназији. По извјештају сарајевске гимназије од прошле године, у заводу је било 407 ђака, од којих су 200 православни, 49 мухамеданаца, 118 католика, 37 евреја и 3 друге вјероисповјести.

Госп. **Иларион Весић** архимандрит и бивши ректор призренске Богословије, прославио је у Крушевцу на дан св. Илије 25 година своје свештеничке службе. Честитамо.

Испити у монашкој школи у манастиру Опову били су 24 и 25 јуна. Испит је полагао 20 питомаца и то 4 у првој, 7 у другој и 9 у трећој години. Испити су текли ван сваког очекивања.

Велики српски добротвор. Из Панчева јављају, да је тамошњи грађанин, ћурчија *Миша Николајевић*, учинио једну велику задужбину од 120.000 фиорина, за оснивање велике српске гимназије. Племенити овај Србин и добротвор свега народа подиже и саму зграду за исту гимназију из својих властитих средстава.

Ученици на прослави двјестогодишњице владе Куће Петровић-Његоша. Приликом ове прославе на Цетиње ће доћи по неки дио ученика из свију школа у земљи.

Трошак на школе у Аустрији и у Пруској. Свеучилишни доцент у Бечу, др. Фердинанд Шнеид, држао је недавно у социјално-научном образовном друштву бечком веома занимљиво предавање о трошковима, што их издаје за школство Аустрија и Пруска. Слиједећа таблица показује те трошкове. Троше:

	<i>Аустрија</i>	<i>Пруска</i>
За високе школе	5,000.000 фр.	14,000.000 м.
За средње школе	7,500.000 "	31,000.000 "
За стручне школе	6,500.000 "	10,000.000 "
За пучке школе	40,000.000 "	177,000.000 "
Укупно	59,000.000 фр.	232,000.000 м.

Од тога плаћа држава у постостима:

	<i>Аустрија</i>	<i>Пруска</i>
За високе школе	99·2%	100%
За средње школе	74·3%	47%
За стручне школе	72 1%	82%
За пучке школе	0·9%	40%

Попријечно на душу троши се у Аустрији на школство 1 фиор. и 71 новч, у Прусји 5 90 мар., или узевши у обзир дјецу, која школу полазе (за год. 1891.) у Аустрији 14 фиор., у Прусји 31. мар.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA

К Њ И С К Н Е В Н И Б И Б Л И О Т Е К А
— CRNOJEVIĆ

Примјери из српске литературе уредио Ж. С. Поповић. Биоград. Издање и штампа Краљ. Срп. Државне Штапарије. 1896. Цијена 6.50 дин. Ово је управ друго издање овог дјела, у које чему промијењено и допуњено. Заступљени су ови писци: Стефан, Сава, Доментијан, Теодосије, Данил, Григорије, Константин, Шишко Менчетић, Мавро Ветранић, Андрија Чубрановић, Марин Држић, Динко Рањина, Ђиво Гундулић, Ђон Палматић, Ђиво Бунић, Јакета Палмотић, Петар Канавелић, Игњат Ђорђић, Андрија Качић, Вид Дошен, Јоан Рајић, Матија Рељковић, Доситеј Обрадовић, Герасим Зелић, Григориј Терлајић, Павел Кенгелац, Јоаким Вујић, Лукијан Мушицки, Матија Ненадовић, Милован Видаковић, Павле Соларић, Антун Казначић, Вук Караџић, Дим. Давидовић, С. Милутиновић, Г. Магарашевић, Никола Боројевић, Ј. Хаџић, Никола Томашић, Ј. С. Поповић, Љ. Гај, Ст. Враз, П. П. Његош, Ив. Мажуравић, Ј. Панчић, Јов. Суботић, Фр. Јукић, П. Прерадовић, Медо Пуцић, Бр. Радичевић, Ст. Љубиша, Ђ. Даничић, Јаков Игњатовић, Богобој Атанацковић, Љ. Ненадовић, Фр. Рачки, Ђ. Јакшић. При крају је додан речник. Свега има 643 и XXIV стр. Као што се види од живијех књижевника није улегао ни један, а међу тим требало је да многи од њих уђу, јер и ако су живи, њихова дјела већ припадају историји, нити ће какве знатне промјене настати у погледу на њихов рад с тога, што ће само можда увећати обим својих дјела. Од новелиста требало је узети још бар Ј. Лазаревића, а и

Шапчанин није требало да изостане. Од западнијех писаца требало је још којег узети. Да би ова књига могла што више користи донијети, добро би било, да је ту код појединијех писаца и њихова кратка биографија. Свакако ова књига и у оваквом виду добро је дошла, јер њома се подмирује једна велика потреба у нашим средњим школама.

Православна српска богословско-учитељска школа у Призрену у 189⁵/₆ шк. год. Нап. ректор Архимандрит Иларион С. Весел. Садржај: I. Извјештај о стању школе: II. О гријеху. Беседа на св. (аву г. ректор. III. О важности св. храмова (беседа на Ђурђев-дан) г. ректор. IV. Опроштајна ријеч ђацима од ректора.

škola, лист за учитељство и пријатеље школства. Уређује Стјепан Широла. У Карловцу год. VI. Лист излази сваког мјесеца. Годишња цијена 2 ф. Овај лист доноси ваљанијех стручнијех чланака.

Hapredak. Часопис за учитеље, узгојитеље и све пријатеље младежи. Гласило „Хрватскога педагогијско-књижевнога Збора“ и „Савеза хрв. учит. друштва“. Уређује Стјепан Басаричек. Лист излази 4 пута у мјесецу. Год. цијена за наше крајеве 5 ф. и 50 н. И овај добро уређивани лист препоручује се нашим учитељима и школама.

Вјесник српске цркве, излази у мјесечним свескама од 6—8 табака. Цијена му је: За покрајине српске: За годину, с поштарином 6 фиор. за пола године 3 фиор., за четврт године 2 фиорина.

За остале државе: За годину, с поштарином 16 франака, за пола године 8 франака, за четврт године 4 франка.

Претплата се шаље искључиво Главном Одбору свештеничког Удружења у Биоград. (Богословија)

Рукописи и писма шаљу се уредништву „Вјесника Српске Цркве“ у Биоград. (Богословија). Неплаћена писма не примају се, а рукописи се не враћају.

Оригинални чланци награђују се од 40—50 дин. од штампана табака.

Садржај јунске свеске: I. Необично изалонена појава; 2. Ерос. — Идеал љепоте философа Платона. II. Срџ; 3. Улога српских владара у борби папства с Православљем од половине IX—XV вијека од Драг. Повића (паставак); 4. Св. Игњатије антиохијски и његове посланице Д. Гусева (с руског) Др. Дмитријевића Ђакон; 5. Православље у Китају П. М.; 6. Из пастирске праксе од П. М.; 7. *Пропоједнички дио*: а) Беседа на Богојављење од П. Поповића свештеника јовачког; б) Беседа на Спасов дан од Алексе Ст. Петровића; в) Беседа на Благовијести Вел. Марковића; г) Беседа при доласку Епископа Мелетија у Књажевац од Лазара Петровића свештеника; д) Надгробна ријеч од П. Поповића; 8. *Књижевни прикази*: а) Стручна оцјена о Вјес. Срп. Цркве; б) Папа није насљедник св. Петра од Ст. М. Вес.; 9. *Црквени Гласник*: I. Са Запада; II. Са Истока; а) Из цариградске патријаршије; б) Из рашко-призренске српске митрополије; III. Из Русије; IV. Из српске цркве; а) Из карловачке митрополије; б) Из буковинско-далматинске митрополије; г) Из наше цркве; 10. Захвалност.

Извјештај о српској вишој дјевојачкој школи у Паччеву за год. 189⁵/₆. Год. X. Спремно Јов. Поповић. Паччево 1896 г. Међу осталијем у овом „Извјештају“ има од управитеља те школе Ј. Поповића лијепи чланак: „Мука са српскијем језиком у школи“.

Нада. Број 13. У Сарајеву, 19 јуна (1 јула) 1896. Година II. На великом формату са сликама на 241—266 страна. Издаје земаљска влада за Босну и Херцеговину. Уређује Коста Херман. Садржај: Текст: Јоца Николајевић: У служби. (Наставак) Увелак: Безимене звоњелице. (Наставак). Драгутин Кудлих: I. дио Фауста. (Наставак). Недјелјко Миладиновић: Што кријеш око чарно? Рикард Каталинић Јеретов: Небески дар. Др-Ђиро Трухелки: Старосједноци данашње Босне. (Свршетак). Јакша Чедо. мпл: Књижевне радње грофа Лава Толстоја. (Наставак). Риза бег Ђапетановић: Зулумчарев сан. Др. Лазо Костић: Зимушње плумовање „Српског народног позоришта“ у Новом Саду (Свршетак). Фердо п. Шишић: Султан Мехмед II. Фатих. (Наставак). Наша писма: Мавро Шцицер. С миленијске изложбе VI. А. Г. Матош: Биоград. Уз наше слике: Жртве. — Сlike босанско-херцеговачких павиљона на милениумској изложби у Будимпешти. — Из Бугарске. Смoтpa. Књижевност. Народне загонетке. — Коњићев скок. — Загонетка. — Словчана загонетка. — Хомоними. — Ријешење шараде из 11. броја. — Ријешење задаће на слово „о“ из 11. броја. Дописи уредништва. Сlike: Хр. Кренер: У љубавном боју. Габријел Макс: Жртве. Прочеље босанско-херцеговачког павиљона у Будимпешти. Павиљон босанско-херцеговачког шумарства у Будимпешти. Босанска кућа и кафана у Будимпешти. Целестин Медовић: Помпејалке. Е. А. Чеплин; Старински гроб крај мјеста Власи у Бугарској. Е. А. Чеплин: Погановски манастир. Баба-Тодорин камен крај Погановаца у Бугарској. Е. А. Чеплин: Бугарски типови из Криводола. Е. А. Чеплин: Поглед на Врапче у Бугарској. Е. Арич: Кухиња у Погановском манастиру.

Голуб, лист за Врпцу (Младеч) у Сомбору, 1. јулија 1896. Бр. 13 и 14 год. XVIII. Уређује Јован Благојевић. Издаје књижара Миливоја Каракашевића На великој 8 мини са 149—224 стр. Преглед: 1. Протекло је пет вјекова, пјесма Милана Јовића. 2. Изгубљени синови, приповиједа српској младежи Благ. Нед. Кечкић (наставак). 3. Прољеће, пјесма Чика Васе Љубисава. 4. У Туђини — Домовини, пјесма Бл. Недељковића. 5. Јапанци, па опису путника грофа Аугуста Зичија. Са мађарског превела: Теодора Павловић. 6. На уранку, пјесма Илије Ђ. Будровца. 7. Зрнца, пјесма Вл. Станимировића. 8. Мириси. Поука из науке о чувању здравља „Народно Здравље“ 9. Зора је! или Видовдан 1896-те пјесма М. Давидовца. 10. Наша Пастрма, Цртица из природописа. 11. Чика Васи-Љубисаву поводом његовог троструког славља, (Мало закашљено али опет на вријеме). пјесма Милорада. Срчани науљски лађар. С њемачког превео: Радојко 13. Српски осветник пјесма Милорада. 14. Земни рај. Пјесна Чика Васа Љубисава. 15. Рад и нерад, По народној причи написао: Мирко П. Поповић. 16. У поље! пјесма Рафасла Д. Обрадовића. 17. Гласник. 18. Сваштице. 19. Коњички скок, саставио Коста С. Јовановић у Панчеву. Рачунски задатак, задаје: Миленко у Пакрацу. 20. Ријешење 21. Голубов писменоша.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

С благословом и дозволом Његове Светости преузвишенога
Господина Георгија Бранковића
патријарха српскога, православнога архиепископа и митрополита
карловачкога и т. д. и т. д. излази до који дан књига под
натписом:

МАКАРИЈА МИТРОПОЛИТА МОСКОВСКОГА ПРАВОСЛАВНО ДОГМАТИЧКО БОГОСЛОВИЈЕ.

ДРУГИ ДИО.

По трећем издању превео и гдјегдје допунио

НАСИ **МИТРОФАН ШЕВИЋ**
BIBLIOTHECA

архимандрит хоповски.

Књига ова на великој осмини износи до 25 штампаних
табака, а цијена је књизи овој четири круне, а за краљевину
Србију четири динара.

Књига је ова намијењена слушаоцима православних бого-
словија, пречасном свештенству и сваком, који је рад да се
упозна са догматичким учењем цркве православне.

П. н. г. г. претплатнике на први дио те књиге учтиво умољавам,
да изволе обновити претплату и на други њен дио. — *Прешлимашу*
ваља сласти „поштанском напуштањем“ на поштанскога, а књиги
ће бити сваком прешлимашнику достављена одмах поштом franco. —
Скупљачима дајем једанаесту књигу на дар.

Код подписаног може се добити још први и други дио
за цијену од осам круна, а за краљевину Србију за осам динара.

Молим учтиво штована уредништва српских листова да
изволе бесплатно прештампати овај позив.

У манастиру Хопову,

на св. мученика Јустина филозефа 1896.

Митрофан Шевић

архимандрит

Manastir Hopovo, p. p. Irig (Slavonija).